

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Marjetka Furman

Mentorica: docentka dr. Maja Garb

POSTKONFLIKTNA OBNOVA AFGANISTANA

Diplomsko delo

Ljubljana, 2005

KAZALO VSEBINE

SEZNAM KRATIC	4
UVOD	6
1 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR	8
1.1 OPREDELITEV PROBLEMA IN CILJI PROUČEVANJA	8
1.2 HIPOTEZE	8
1.3 METODOLOŠKI PRISTOP	9
1.4 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	9
1.4.1 Postkonfliktna obnova	9
2 POSTKONFLIKTNA OBNOVA AFGANISTANA	12
2.1 SPLOŠNE ZNAČILNOSTI IN NOVEJŠA ZGODOVINA AFGANISTANA	12
2.1.1 Splošne značilnosti	12
2.1.2 Novejša zgodovina	15
2.1.3 Posredovanje koalicijskih sil v Afganistanu	18
3 ZASNOVA POSTKONFLIKTNE OBNOVE	21
3.1 TEMELJI POSTKONFLIKTNE OBNOVE - KONFERENCE	21
3.2 STEBRI OBNOVE	25
3.3 DRŽAVNI PRORAČUN	26
4 STRUKTURA POSTKONFLIKTNE OBNOVE	27
4.1 PRVI STEBER – ČLOVEŠKI POTENCIAL IN SOCIALNA VARNOST	27
4.1.1 Begunci in notranje razseljene osebe	28
4.1.2 Izobraževanje	29
4.1.3 Prehrana in zdravstvo	31
4.1.4 Življenjski pogoji in socialna varnost	34
4.1.5 Kultura, mediji in šport	35
4.2 DRUGI STEBER – INFRASTRUKTURA	36
4.2.1 Transport	38
4.2.2 Energija, rudarstvo in telekomunikacije	39
4.2.3 Upravljanje z naravnimi viri	42

4.2.4 Urbana infrastruktura	42
4.3 TRETJI STEBER – GOSPODARSTVO, POLITIČNE REFORME IN JAVNA UPRAVA, VARNOST IN VLADAVINA PRAVA.....	43
4.3.1 Gospodarstvo	43
4.3.2 Politična tranzicija in javna uprava	46
4.3.3 Varnost in vladavina prava	53
4.3.3.1 Mednarodne varnostne sile ISAF	55
4.3.3.2 Afganistanska nacionalna vojska - ANA.....	57
4.3.3.3 Nacionalna policija in izvajanje zakonov	59
4.3.3.4 Boj proti proizvodnji nelegalnih drog	61
4.3.3.5 Vladavina prava.....	64
4.3.3.6 Spoštovanje človekovih pravic.....	66
ZAKLJUČEK.....	68
SEZNAM VIROV	70

SEZNAM KRATIC

- **ACBAR** – Koordinacijski organ za rešitev Afganistana
(ang. *Agency Coordinating Body for Afghanistan Relief*)
- **AIHRC** – Neodvisna komisija za človekove pravice
(ang. *Independent Human Rights Commission*)
- **AMF** – Afganistanske oborožene sile
(ang. *Afghan Military Forces*)
- **ANA** – Afganistanska nacionalna vojska
(ang. *Afghan National Army*)
- **ANOC** – Afganistanski nacionalni olimpijski komite
(ang. *Afghan National Olympic Committee*)
- **ARTF** – Sklad za obnovo Afganistana
(ang. *Afghanistan Reconstruction Trust Fund*)
- **AWCC** – Afganistansko podjetje za brezžično komunikacijo
(ang. *Afghan Wireless Communications Company*)
- **CIMIC** – Civilno vojaško sodelovanje
(ang. *Civil Military Cooperation*)
- **CND** – Direktorat za boj proti drogam
(ang. *Counter Narcotics Directorate*)
- **CNPA** – Policijske enote za boj proti drogam
(ang. *Counter-Narcotics Police of Afghanistan*)
- **DDR** – Razoroževanje, demobilizacija in reintegracija
(ang. *Disarmament, Demobilization, Reintegration*)
- **IAEC** – Začasna afganistanska volilna komisija
(ang. *Interim Afghan Electoral Commission*)
- **ICAO** – Mednarodna organizacija civilnega letalstva
(ang. *International Civil Aviation Organization*)
- **ISAF** – Mednarodne varnostne sile v Afganistanu
(ang. *International Security Assistance Force*)

- **JEMB** – Skupno volilno upravno telo
(ang. *Joint Electoral Management Body*)
- **JEMBS** – Sekretariat skupnega volilnega upravnega telesa
(ang. *Joint Electoral Management Body*)
- **LOTFA** – Sklad za zakon in red v Afganistanu
(ang. *Law and Order Trust Fund in Afghanistan*)
- **LSPIP** – Investicijski program za življenjske pogoje in socialno varnost
(ang. *Livelihoods and Social Protection Investment Programme*)
- **NATO** – Organizacija severnoatlantskega sporazuma
(ang. *North Atlantic Treaty Organization*)
- **NDB** – Nacionalni razvojni proračun
(ang. *National Development Budget*)
- **NDCS** – Nacionalna strategija za nadzor nad drogami
(ang. *National Drug Control Strategy*)
- **NDF** – Nacionalni razvojni okvir
(ang. *National Development Framework*)
- **OZN** – Organizacija združenih narodov
(ang. *United Nations Organization*)
- **PRT** – Skupina za obnovo provinc
(ang. *Provincial Reconstruction Team*)
- **UNAMA** – Misija Organizacije združenih narodov za podporo Afganistanu
(ang. *United Nations Assistance Mission to Afghanistan*)
- **UNHCR** – Visoki komisariat Združenih narodov za begunce
(ang. *United Nations High Commissioner for Refugees*)
- **UNIFSA** – Združena nacionalna in islamska fronta za osvoboditev Afganistana
(ang. *United National and Islamic Front for Salvation of Afghanistan*)
- **USAID** – Ameriška agencija za mednarodni razvoj
(ang. *United States Agency for International Development*)
- **ZDA** – Združene države Amerike
(ang. *United States of America*)

UVOD

Pred nekaj leti le po konflikth znana azijska država Afganistan se je po 11. septembru 2001 znašla v središču svetovne pozornosti. Tamkajšnji vladajoči talibanski režim je namreč na svojem ozemlju ščitil pripadnike teroristične organizacije Al Kaida, odgovorne za takratne uničujoče teroristične napade v ZDA. Sledila je napoved boja proti terorizmu in iskanje vodje Al Kaide, Osame bin Ladna, ter drugih ključnih osebnosti te organizacije na ozemlju omenjene države. Skoraj četrt stoletja trajajoče obdobje konfliktov se je zaključilo s posredovanjem protiteroristične koalicije in začeli so se prvi koraki v smeri obnove razrušene države.

Raziskovanje postkonfliktne obnove Afganistana se mi je zdelo zanimivo, zato sem to temo izbrala za temo svoje diplomske naloge. Še posebej zato, ker gre za celovito obnovo države, v bistvu za ponovno vzpostavitev vseh potrebnih funkcij za delovanje, povrh vsega pa še za spremembo političnega režima. Tema mi je postala zanimiva tudi zaradi dejstva, da se v obnovo namerava vključiti Slovenija. Ključna vprašanja, o katerih sem razmišljala, so bila: kako je mogoče obnoviti državo, v kateri poznajo le vojskovanje, kako v tamkajšnjih kaotičnih razmerah vzpostaviti mir in doseči varnost za izvajanje obnove, kakšne reforme bodo potrebne, da bo Afganistan deloval kot celovita in neodvisna država ter koliko denarja in let bo potrebno nameniti za obnovo te države.

Dejansko je vsaka država po vojni oziroma konfliktu potrebna pomoči in obnove, kar ji omogoči ponovni razcvet gospodarstva, normalno delovanje oblastnih organov, vladavino prava in socialno varnost državljanov. Pogoja za to pa sta vselej in povsod mir (varnost) in vir sredstev za obnavljanje. Primeri pomoči od vojne oziroma konflikta uničenim državam so znani že iz zgodovine. Eden izmed njih je bil Marshallov načrt, po katerem so ZDA nudile gospodarsko pomoč določenim evropskim državam kmalu po koncu 2. svetovne vojne. Iz bližnje preteklost so znana tudi prizadevanja držav za pomoč pri obnovi Bosne in Hercegovine ter Kosova.

Ob pomoči mednarodne skupnosti se bo tudi v Afganistanu počasi vzpostavljala nov politični sistem, ki bo zahteval sodelovanje lokalnih skupnosti z izvoljeno vlado ter podreditev plemenskih vodij legitimno izvoljeni oblasti. Brez dobrega vladanja seveda ni mogoče pričakovati stabilnosti

in razvoja države. Za napredek je neizogibno tudi vzorno delovanje pravnega in socialnega sistema ter obnovitev gospodarskega sistema. To bo v življenje tamkajšnjih prebivalcev prineslo marsikatero spremembo. Posebej pomembno bo oblikovanje njihove miselnosti, še posebej zato, ker gre za precej neizobraženo prebivalstvo. Precejšen dosežek bo pomenil že konsenz, da je stabilnost potrebno dosegati s političnimi in ne vojaškimi sredstvi.

1 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA IN CILJI PROUČEVANJA

V svojem diplomskem delu se bom posvetila proučevanju Afganistana, natančneje njegovi postkonfliktni obnovi. Glede na to, da na njegovem ozemlju že četrletje potekajo vojaški konflikti, je država nedvomno v razsulu, tako v političnem, gospodarskem kot tudi socialnem pomenu. Čeprav po zaključku zadnjega vojaškega posredovanja protiteroristične koalicije že potekajo aktivnosti za vzpostavitev demokratične države, to pomeni šele začetek dolgotrajnega procesa obnove Afganistana.

Moj cilj bo narediti pregled postkonfliktne obnove Afganistana, in sicer od razvijanja demokratičnega političnega sistema, obnavljanja gospodarstva, izgradnje infrastrukture, vzpostavljanja varnosti, pa vse do vzpostavitve socialnega sistema ter obnove družbenih odnosov. Posvetila se bom obdobju po padcu talibanskega režima (marec 2002) ter kot zadnji pomemben dogodek v politični transformaciji države vključila še predsedniške volitve (oktober 2004).

1.2 HIPOTEZE

Hipoteza 1: Po padcu talibanskega režima se v Afganistanu izvajajo številne reforme, usmerjene v ustvarjanje demokratične, svobodne in miroljubne države.

Hipoteza 2: Zagotavljanje varnosti, ki je osnovni pogoj za obnavljanje države, je eden izmed ključnih problemov v državi.

Hipoteza 3: Za obnovo uničene infrastrukture, trajno stabilnost in varnost v celotni državi bo potrebna večja mednarodna pomoč in pozornost.

1.3 METODOLOŠKI PRISTOP

Največji vir informacij je zame predstavljal svetovni splet, saj je tiskanih virov zaradi časovne bližine dogodkov relativno malo. Naloga temelji na analizi vsebine tujih in domačih spletnih strani, kjer sem tudi našla večino dokumentov, poročil, člankov in drugih uporabnih informacij o Afganistanu. Te sem potem analizirala in interpretirala v sami nalogi. Osnovni vir za mojo nalogo je Nacionalni razvojni okvir (National Development Framework) za obnovo Afganistana, ki je opredeljen v poročilu *Securing Afghanistan's Future 2004*. Vendar je postkonfliktna obnova predstavljena tudi na podlagi drugih poročil, člankov, slik, glasil in tiskovnih poročil iz baze mednarodnih varnostnih sil ISAF (International Security Assistance Force) v Kabulu, ki mi jih je poslal g. major Borut Cesar (vodja slovenskega kontingenta v ISAF v obdobju od februarja do avgusta 2005). Pogovarjala pa sem se tudi z g. Branetom Dolencem, ki je 4 mesece preživel v misiji ISAF kot veterinar Slovenske vojske. Pri podajanju splošnih značilnosti in novejših zgodovine sem uporabila zgodovinskorazvojno analizo.

1.4 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

V tej točki bom pojasnila pojem **postkonfliktne obnove**, saj bo to rdeča nit mojega dela in menim, da je poleg predstavitve države Afganistan bistvenega pomena za razumevanje moje diplomske naloge. Predstavitvi splošnih značilnosti in novejših zgodovine Afganistana bom namreč namenila posebno poglavje.

1.4.1 Postkonfliktna obnova

Kot nakazuje že sam naslov, gre za dogajanje po konfliktu oziroma čas, v katerem nastanejo ugodne razmere za odvijanje mirovnega procesa ter obnovitvene dejavnosti¹ v državi. Od

---

¹ Glede na to, da je bila večina virov v angleškem jeziku, sem pri obnovitvenih dejavnostih (tako na gospodarskem, socialnem kot tudi političnem področju) v besedilih največkrat zasledila angleške izraze *rebuilding*, *rehabilitation* ter *reconstruction*, zato je smiselno, da jih na kratko pojasnim s prevodi iz slovarjev. Rebuilding - ponovna izgradnja; izhaja iz glagola *rebuild*, ki ima naslednje razlage: 1. zopet oziroma na novo zgraditi nekaj, kar je bilo uničeno ali poškodovano; 2. ponovno zgraditi sistem, organizacijo - razviti jo v tolikšni meri, da učinkovito deluje; 3. obnoviti svoje življenje – vrniti v stanje, ki je bilo pred nekim neprijetnim dogodkom (www.freesearch.co.uk/dictionary/rebuilding). Rehabilitation – ponovna usposobitev; izhaja iz glagola *rehabilitate*, ki pomeni ponovno usposobiti za normalno delovanje, vrniti v prejšnje stanje (DZS.ASP32.Slovarji). Reconstruction

konflikta uničena in prizadeta država se sama ni sposobna »postaviti na noge«, zato je v veliki meri potrebna tuje pomoči. Primeri take pomoči pri obnavljanju so znani že iz zgodovine. Eden izmed najbolj obsežnih in zato tudi zelo odmevnih je bil Marshallov načrt² iz leta 1947, znan tudi pod imenom European Recovery Programme, s katerim so Združene države Amerike (ZDA) takoj po drugi svetovni vojni nudile gospodarsko in finančno pomoč državam zahodne in južne Evrope, in sicer z namenom, da bi v teh čimprej spodbudile razvoj in okrevanje zaradi posledic druge svetovne vojne. Prizadete evropske države so pripravile načrte in izdelale izračun potrebnih denarnih sredstev za obnovo v obdobju 1948–1952 ter v ta namen od ZDA zahtevale 22 milijard ameriških dolarjev za obnovo (Vojna enciklopedija 1973: 314).

Trgovinski minister ZDA je 8. novembra 1947 za 4-letni program predlagal 17 milijard pomoči, Marshall pa je pred zunanjepolitično komisijo kongresa vse to natančneje pojasnil in zahteval:

– takojšnji kratkoročni kredit do 31. marca 1948, in sicer 597 milijonov dolarjev za Francijo, Italijo in Avstrijo,

- za upravo zahodnih okupacijskih con do junija 1948 je zahteval 500 milijonov dolarjev,

- za 1. obrok Marshallovega načrta (1. do 30. aprila 1948) 1500 milijonov dolarjev,

- za naslednje gospodarsko leto (1. julij 1948 do 30. junij 1949) 6000 milijonov dolarjev,

- za pomoč Kitajski 360 milijonov dolarjev.

Skupne potrebe Marshallovega načrta so tako znašale od 16 do 20 milijard dolarjev, načelno pa je bila pomoč dana v obliki darov ali posojila (glede na možnost plačila). Temeljna pomoč je obsegala življenjske potrebščine, gnojila, kurivo in pogonska sredstva. ZDA je z vsako državo sklenila bilateralno pogodbo z zagotovilom, da bo pomoč koristno uporabljena, pošiljke pa sta morali dati tudi Kanada in Latinska Amerika (povzeto po Mikuž 1983: 94). Omenjena pomoč je bila predvidena za 16 evropskih držav, zaradi razdelitve pomoči pa so evropske države 16. aprila 1948 oblikovale Organizacijo za evropsko gospodarsko sodelovanje (Organization for European Economic Cooperation) (Vojna enciklopedija 1975: 314).

- ponovna zgraditev, prezidava(nje); obnova, saniranje; rekonstrukcija; preoblikovanje; izhaja iz glagola reconstruct, ki ima pomene: ponovno (nanovo) zgraditi, sezidati, postaviti, rekonstruirati; prezidati, prenarediti, obnoviti (DZS.ASP32.Slovarji).

² Ime je načrt dobil po ameriškem zunanjem ministru Marshallu. Ta ga je 5. junija 1947 predlagal in obrazložil na Harvardski univerzi, čez mesec in pol (20. julija) pa je ameriški predsednik Truman pred kongresom izjavil, da je Marshallov načrt »jedro ameriške zunanje politike« (Mikuž 1983: 93).

V zgornjem primeru gre za postkonfliktno obnovo več evropskih držav po svetovni vojni, v primeru Afganistana pa gre za obnovo le ene države. Obnove posameznih držav so znane tudi iz bližnje preteklosti, na primer obnova Bosne in Hercegovine ter Kosova. Pri sodobnih konfliktih namreč ne gre več za meddržavne spopade, ampak notranje državljanske vojne, v katerih druge države le podpirajo eno ali drugo vojskujočo stran. Tudi razrušenost Afganistana je posledica skoraj četrletja trajajočih notranjih spopadov za oblast v državi. Svoj delež pa je dodalo tudi posredovanje protiteroristične koalicije, ki je po terorističnih napadih 11. septembra 2001 tam iskala pripadnike mreže Al Kaida, odgovorne krivce za napade, ki jih je ščitil tamkajšnji talibanski režim. Konec leta 2001 je bil s Konferenco za Afganistan v Bonnu narejen prvi korak v smeri obnove.

Kumar (1997: 2-3) za večino procesov obnove po koncu državljanske vojne uporablja pojem rehabilitacije, ki ga opredeli kot ponovno opredeljevanje in preusmerjanje odnosov med politično oblastjo in državljani, oblikovanje odnosov med različnimi etničnimi in (drugimi) družbenimi skupinami, ustvarjanje civilne družbe v najširšem smislu, pospeševanje psihosocialnega »zdravljenja« (ang. healing) in pomiritve ter reformiranja ekonomske politike in institucij, ki podpirajo podjetništvo in iniciativo posameznikov. Rehabilitacija po njegovem mnenju torej obsega tako reforme kot obnovo, sestavljajo pa jo trije elementi: obnova oziroma restavracija, strukturalna reforma in vzpostavljanje institucij (predvsem v smislu zagotavljanja večje učinkovitosti). Ugotavlja pa tudi, da je mogoče izmenjaje uporabljati različne pojme (rehabilitacijo, rekonstrukcijo in rebuilding), pri čemer se vsi nanašajo na ponovno izgradnjo političnih, ekonomskih in socialnih struktur (povzeto po Garb 2002: 132).

V Afganistanu je mogoče govoriti o treh področjih obnovitvenih dejavnosti:

1. Političnem: oblikovanje oblasti, sprejemanje ustave, zakonov, izvedba volitev, itd.
2. Ekonomskem: izgradnja infrastrukture za transport, izraba naravnih bogastev, oskrba z energijo, razvoj kmetijstva, industrije, storitev, itd.
3. Socialnem: izobraževanje, kultura, zdravstvo, vračanje beguncev, skratka urejanje življenjskih razmer in vzpostavljanje sistema socialne varnosti.

Kot piše Kumar, je potrebno upoštevati, da mora obnova potekati na različnih ravneh, in sicer mednarodni, nacionalni, lokalni oziroma na ravni posameznih skupnosti in na ravni posameznih družbenih skupin ter posameznikov, pri čemer je treba upoštevati, da so institucije, skupine in posamezniki hkrati prejemniki pomoči pri obnovi ter tudi akterji obnovitvenega procesa (Garb 2002: 133). Kot je pokazal projekt Voices of Afganistan³ se prebivalci⁴ svoje vloge akterjev v obnovitvenem procesu dobro zavedajo.

Postkonfliktna obnova države je dolgotrajen proces in zahteva ogromno sredstev, ki jih v ta namen prispevajo donatorji. O finančnih sredstvih za obnovo se donatorji običajno dogovarjajo na t.i. donatorskih konferencah. Prva za Afganistan se je januarja 2002 odvijala v Tokiu. Za uspešno odvijanje obnove in razporejanje sredstev pa je potrebno določiti tudi koordinatorja. Kot koordinator pogosto nastopata Organizacija združenih narodov – OZN (United Nations Organization) ali Svetovna banka (World Bank) (Garb: 2002: 203). V Afganistanu vlogo koordinatorja med donatorji igra Sklad za obnovo Afganistana (The Afghanistan Reconstruction Trust Fund – ARTF), vlogo koordinatorja med humanitarnimi organizacijami pa Koordinacijski organ za rešitev Afganistana (Agency Coordinating Body for Afghanistan Relief – ACBAR) (www.topics.developmentgateway.org).

2 POSTKONFLIKTNA OBNOVA AFGANISTANA

2.1 SPLOŠNE ZNAČILNOSTI IN NOVEJŠA ZGODOVINA AFGANISTANA

2.1.1 Splošne značilnosti

Afganistan je pretežno gorata država, ki se nahaja na jugozahodnem delu osrednje Azije. Glavno mesto države je Kabul, njena površina po nekaterih podatkih meri 652.225 km² (Enciklopedija

---

³ Postkonfliktni obnovitveni projekt Voices of a New Afghanistan Centra za strateške in mednarodne študije (Center for Strategic and International Studies) je narejen na podlagi 1060 razgovorov, ki jih je 12 afganistanskih raziskovalcev naredilo s prebivalci iz 20 (od 34) afganistanskih provinc med 16. in 28. aprilom 2005 (Voices of New Afghanistan 2005: V).

⁴ Za primer navajam izjavo enega izmed vprašanih: »Mi smo oblasti pripravljeni pomagati, a pričakujemo tudi, da ona pomaga nam (We are ready to help the government, but we expect them to help us)«. (Voices of a New Afghanistan 2005: 5)

svetovne geografije 1997: 200), po drugih pa 647.500 km² (<http://cia.gov/cia/publications/factbook/geos/af.html>, 24. 11. 2004). Na jugovzhodu država meji na Pakistan, na zahodu na Iran, ob severni meji na Turkmenistan, Uzbekistan in Tadžikistan, na vzhodu pa se na koncu ozkega Vakhanskega prehoda dotika Kitajske (Enciklopedija svetovne geografije 1997: 200).

Slika 1: Geografski položaj Afganistana

Vir: [Http://cia.gov/cia/publications/factbook/geos/af.html](http://cia.gov/cia/publications/factbook/geos/af.html) (24. 11. 2004)

V osrednjem delu države se proti jugozahodu razteza tisoč kilometrov dolgo gorovje Hindokuš, ki je v vzhodnem delu visoko več kot 6.000 metrov in razčlenjeno z globokimi dolinami. Proti severu se prek razčlenjenega gričevja in obsežnih prodnih vršajev spušča v Turansko nižavje in široko dolino ob reki Amu Darji (le-ta dosega nadmorsko višino do 600 m). Na zahodu se obronki Hindokuša med rečnimi dolinami spuščajo proti širnim sušnim planotam, v jugozahodnem delu pa je planotasta puščavska pokrajina Registan (Natek in Natek 1999: 214) (glej sliko 1).

Vzhodne in južne gore zapirajo pot deževnemu indijskemu monsunu, zato ima Afganistan suho celinsko podnebje z vročimi poletji in hladnimi zimami. V Kabulu je srednja mesečna temperatura julija 25 °C, januarja pa -2,7 °C. Temperatura lahko v poletnih mesecih podnevi doseže 60 °C podnevi in 10 °C ponoči. Padavin je večinoma malo, njihova količina pa odvisna od nadmorske višine. Na jugu in predvsem na severu prevladuje puščava. Večina rek izvira v Hindokušu in presahne ob robu gora ali pa se izliva v jezera brez odtoka. Le reka Kabul se čez Kajberski prelaz prebije do reke Ind (Vuk 2004: 2).

Večina prebivalcev živi v namakanih rečnih dolinah na obrobju gorovij, zlasti v rodovitni dolini ob reki Kabul na jugovzhodu (Kandahar) in ravnini na severu ob reki Amu Darji (Enciklopedija svetovne geografije 1997: 200). Podatki o številu prebivalcev so različni. Gibljejo se med 24⁵ in 29⁶ milijonov, dejansko stanje pa je zaradi neprestanega vojskovanja in številnih emigrantov težko natančno ugotoviti, od zadnjega popisa prebivalstva je minilo namreč že več kot 20 let. V zelo različni narodni sestavi afganistanskega prebivalstva se kaže zgodovina številnih osvojitvev in selitev. Nekatera plemena so še vedno nomadska. Afganistanci pripadajo dvajsetim narodom, od katerih ima vsak svoj jezik in kulturo. Uradna jezika v državi sta paštunski in darijski jezik. Največja in že od nekdaj politično ter vojaško vodilna etnična skupina so Paštuni (42 %), ki živijo na vzhodu in jugu. Tadžikov je 27 %, naseljeni pa so predvsem na severozahodu in severovzhodu. V goratih osrednjih delih je največ Hazarov (9 %), na severu živi še 9 % Uzbekov, 13 % prebivalstva pa je iz drugih etničnih skupin (Turkmenistanci, Balochi in drugi). Glede na versko pripadnost je v državi 80 % prebivalcev sunitskih in 19 % šiitskih muslimanov, pripadnikov ostalih verstev pa je le 1 %. Pomembno je omeniti tudi nizko stopnjo pismenosti prebivalcev, pismenih je namreč le 36 % celotne populacije. Posledica tega je tudi nizka stopnja izobraženosti prebivalcev (<http://cia.gov/cia/publications/factbook/geos/af.html>, 24. 11. 2004).

Vojna in politična zmeda sta zelo prizadeli afganistansko gospodarstvo. Glavna gospodarska dejavnost je še vedno kmetijstvo. Država je po ocenah Organizacije za prehrano in kmetijstvo (Food and Agriculture Organization) za triletno obdobje 1999-2001 v svetovnem merilu na petem

---

⁵ Natančneje 24 792 000 leta 1998. Zarado vojne je veliko ljudi zbežalo iz domov, a se postopoma vračajo. Po podatkih je bilo leta 1997 1,4 milijona beguncev v Iranu, 1,2 milijona v Pakistanu in 1,5 milijona notranjih beguncev (Natek in Natek 1999: 214).

⁶ Ocenjeno število prebivalstva za julij 2004 je bilo 28 513 677 (<http://cia.gov/cia/publications/factbook/geos/af.html>, 24. 11. 2004).

mestu med najrevnejšimi državami, saj ocenjujejo, da je podhranjenih več kot 70 % Afganistancev. Skoraj vsa zdravstvena in socialna oskrba, predvsem na kmečkem podeželju, je odvisna od pomoči iz tujine, zato je razumljivo, zakaj je (za leto 2000 ocenjena) pričakovana življenjska doba⁷ za moške 46,62 za ženske pa 45,1 leto (<http://www.export.gov/afghanistan/basic/index.html>, 22. 7. 2005). Kljub zaostalosti države skoraj na vseh področjih pa je položaj Afganistana pomemben zaradi neizkoriščenih energetskih rezerv. Najpomembnejša nahajališča so v severnem delu Afganistana. Največje so rezerve zemeljskega plina, zaloge nafte so bolj skromne in še neizčrpane (ocenjene na 95 milijonov sodčkov), zato večino goriva uvažajo iz Pakistana, Uzbekistana ter tudi Irana. Med mesti Herat in Badashkan naj bi se nahajalo še 73 milijonov ton premoga, pa tudi zaloge železove rude, bakra, zlata, srebra in drugih rud, ki so tako kot vsi drugi energetski viri preslabo izkoriščene (<http://www.eia.doe.gov/emeu/cabs/afghan.html>, 24. 11. 2004).

2.1.2 Novejša zgodovina

Za Afganistan so se že v davni preteklosti spopadale tuje države (med njimi tudi Velika Britanija in Sovjetska zveza), ki so hotele nadzorovati veliko kopensko pot v Indijo čez Kajberski prelaz. Sedanje državne meje so se utrdile razmeroma pozno (Enciklopedija svetovne geografije 1997: 200). Po 3. britansko-afganski vojni leta 1919 so se Britanci dokončno umaknili in Afganistan je dobil popolno neodvisnost. V času kralja Mohammada Zahirja Shaha (1933-73) je Afganistan spretno krmaril med interesi Sovjetske zveze in zahodnih držav ter se s tujo pomočjo razmeroma uspešno razvijal. V 70. letih so se začela stopnjevat notranja nasprotja, ki trajajo še danes. Predsednik vlade Mohammad Daud Khan je julija 1973 izvedel državni udar in razglasil republiko. Z novim državnim udarom je pet let pozneje (aprila 1978) ob podpori Sovjetske zveze oblast prevzela maloštevilna komunistična partija. Njeni notranjepolitični načrti, predvsem posodobitve, zemljiška reforma, odprava nepismenosti, enakopravnost žensk in opiranje na Sovjetsko zvezo v zunanji politiki, so izzvali vstajo islamskih tradicionalistov po vsej državi. Proti njeni vladavini se je začel oborožen odpor številnih skupin mudžahedinov (»svetih bojevnikov«). Z namenom ohranitve in utrditve sovjetskega režima v Afganistanu je Sovjetska

---

⁷ Po podatkih v Human Development Report (2004: 4) je ob rojstvu pričakovana povprečna življenjska doba Afganistanca 44,5 let.

zveza decembra 1979 s svojo vojsko zasedla Afganistan. Začela se je državljanska vojna, zaradi katere je državo zapustilo več kot 6 milijonov beguncev, končala pa se ni niti z umikom sovjetske vojske februarja 1989 (Natek in Natek 1999: 214-215).

Sovjetska invazija je v času hladne vojne botrovala povezovanju zahodnega sveta, predvsem ZDA, z nekaterimi najbolj konzervativnimi in fanatičnimi pripadniki Islama, ki jih je kasneje ameriška administracija ob pomoči savdskega denarja in pakistanske logistične podpore uspela izuriti, oborožiti in poslati na pomoč afganistanskim protikomunističnim borcem - mudžahedinom (Cooley 2002: 2). Med temi prostovoljnimi borci je bil tudi savdski milijonar Osama bin Laden, ki je do leta 1982 le organiziral zbiranje sredstev za begunce in mudžahedine, kasneje pa je tudi sam občasno sodeloval v spopadih s sovjetskimi enotami. Leta 1984 je v pakistanskem Pešavarju najel hišo za goste oziroma prvo postajo za arabske prostovoljce, ki so odhajali v boje v Afganistan. Prav tako je do leta 1988 zgradil šest taborišč za urjenje teh prostovoljcev v samem Afganistanu. Ker se je število arabskih borcev povečevalo, se je bin Laden odločil, da podatke o njih ustrezno dokumentira. Ta dokumentacija se je imenovala Al Kaida (osnova ali temelj), ki takrat še ni bila teroristična organizacija (Milovac 2001: 17).

Od leta 1990 do 1996 je v Afganistanu potekala državljanska vojna. Spopadi med mudžahedini in (prosovjetsko) vladno vojsko predsednika Nadžibulaha so se odvijali do njegovega padca z oblasti aprila 1992, ko so ga generali vladne vojske strmoglavili in razglasili islamsko državo Afganistan, katere začasni predsednik je postal Burhanuddin Rabbani (Natek in Natek 1999: 215). Vendar so se spopadi med vladno vojsko in mudžahedini nadaljevali; najmočnejši skupini sta bili radikalna Hezb-e-Islami pod vodstvom paštuna Gulbuddina Hekmatyarja in enote uzbeškega generala Rashida Dostuma. Najhujše vojne razmere so bile v Kabulu⁸ in ostalih večjih mestih. Do leta 1994 je bila celotna država razdeljena med številne frakcije; številni mudžahedinski poveljniki so se oklicali za poglavarje, glavno mesto Kabul kot tudi ostala mesta so bila razdeljena na številne soseščine, nadzorovane s strani različnih frakcij; gospodarstvo je bilo uničeno; vse bolj sta se širila tudi lakota in kriminal; delovanje humanitarnih agencij je bilo onemogočeno, saj so bili njihovi uradi oropani, vozila ukradena, osebje pa je pogosto prejelo

---

⁸ Saj je bilo samo v letu 1994 število mrtvih ocenjeno na 25.000 ljudi (<http://www.afghanland.com/history/civilwar.html>, 17. 8. 2005).

grožnje, zato je iz Afganistana pobegnilo veliko prebivalcev, ki so zatočišče iskali predvsem v Pakistanu, pa tudi drugod po svetu (<http://www.afghanland.com/history/civilwar.html>, 17. 8. 2005).

Bivši mudžahedini in afganistanski begunci so se združili in oborožili, da bi anarhije osvobodili mesto Kandahar blizu pakistanske meje. Tako je nastala fundamentalistična oborožena skupina Taliban⁹, ki je od oktobra 1994 vse bolj prevzemala nadzor nad državnim ozemljem (<http://www.afghanland.com/history/civil/war.html>, 17. 8. 2005). Afganistansko prebivalstvo je bilo izčrpano od nenehnega vojskovanja, zato je v Talibanih videlo rešitelje, saj so ti želeli v Afganistan prinesiti mir. Njihova zavojevalna in asimilatorna politika ter stroga razlaga islama pa severnim narodom nista ustrezali, zato se je državljanska vojna nadaljevala. Talibani so na svojih pohodih zavzeli Kandahar, vseh devet provinc v južnem Afganistanu, za njimi Kabul in večji del severnega Afganistana. Na tem ozemlju so oktobra 1997 razglasili Islamski emirat Afganistan in uvedli radikalno islamsko vladavino ter šeriatsko pravo. Le severovzhodni del države je ostal pod nadzorom protitalibanske koalicijske vlade in mudžahedinskih poveljnikov, t. i. Severno zavezništvo¹⁰ (Vuk 2004: 3).

V času prevzemanja oblasti so se Talibani povezali z Al Kaido¹¹, ta jim je namreč v zameno za zatočišče na ozemlju Afganistana ponudila pomoč pri združevanju države pod talibansko oblast

---

⁹ Večina privrženecv te oborožene skupine je iz vrst Paštunov, ki so se izobraževali v pakistanskih verskih šolah, t.i. medresah, kjer so jih strogo po koranu vzgajali za bodoče verske voditelje. Njihov vzpon se je začel leta 1994, cilj je bil prevzeti oblast v Afganistanu, mu prinesiti mir in varnost, očistiti družbo in poskrbeti, da se bo držala pravil strogih islamskih zakonov, t.i. šeriatskega prava. Do leta 1998 so pod svojo oblast strnili 90 % afganistanskega ozemlja. Njihov voditelj je bil Mullah Mohammad Omar. Pod svojo vladavino so kasneje nudili zatočišče Osami bin Ladnu in ostalim privrženecem Al Kaide (http://newsvote.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/1/hi/world/south_asia/1549285.stm, 18. 1. 2005).

¹⁰ Ko so septembra 1996 Talibani uspeli zavzeti tudi Kabul, so se sile strmoglavljenega režima povezale v Severno zavezništvo. V boju proti talibanski oblasti so se povezali odstavljeni predsednik Barhanuddin Rabanni in poveljnik Ahmad Shah Masood s svojimi salami Jamiat-i-Islami (Islamic Society) ter Gulbuddin Hekmatyar in general Abdul Rashid Dostom s svojim gibanjem Junbish-i-Milli-yi Islami (National Islamic Movement). Nadzorovali so le nekaj provinc na severu Afganistana. Zaradi nenehnih vpadov talibanskih sil v severne province so sile slabele, atentat na poveljnika Masooda (9. septembra 2001) pa je pomenil konec zavezništva (<http://www.afghanland.com/history/northernalliance.html>, 17. 8. 2005).

¹¹ Al Kaida je teroristična organizacija pod vodstvom Osame bin Ladna. Je krovna organizacija, ki združuje ali vodi veliko drugih terorističnih islamskih organizacij, raztresenih zlasti po državah Bližnjega vzhoda, zasledimo jih lahko še marsikje, tudi v Evropi in ZDA. Operativne skupine poleg materialne podpore združujejo tudi skupne izkušnje v boju proti Rusom v Afganistanu in prepričanje o panislamski identiteti. V 80. letih so afganistanski uporniki proti Rusom po svetu spletli široko mrežo za pridobivanje novih borcev in druge podpore svojemu boju. Poleg Savdske Arabije in še nekaterih arabskih držav so jim (predvsem z orožjem) najbolj pomagali prav Američani (Delo, 18. 9. 2001: 4).

(<http://www.afghanland.com/history/taliban.html>, 17. 8. 2005). Talibani so to ponudbo sprejeli in Osama bin Laden je dobil nova ozemlja za urjenje svojih privržencev. Areh (2002: 6) piše, da se je Bin Laden, ki naj bi v času sovjetske okupacije Afganistana sodeloval z Američani, po letu 1991 prelevil v najhujšega ameriškega sovražnika ter v zadnjem desetletju 20. stoletja izvedel številne teroristične napade na ameriške cilje¹². Zato so leta 1998 ZDA zaradi bombnih napadov na ameriški veleposlaništvi v Afriki raketirale vojaške baze Osame bin Ladna ob meji med Afganistanom in Pakistanom. Leta 1999 in 2000 je Varnostni svet Združenih narodov sprejel dve resoluciji (1267 ter 1333), s katerima je talibansko podporo terorizmu ter pridelavo opija v Afganistanu označil kot grožnjo mednarodnemu miru in varnosti v skladu s poglavjem VII v Ustanovni listini Združenih narodov ter talibanskemu režimu naložil gospodarske sankcije (<http://www.afghan-web.com/history/chron/index4.html>, 22. 7. 2005).

2.1.3 Posredovanje koalicijskih sil v Afganistanu

Talibanski režim je v Afganistanu vladal vse do posredovanja protiteroristične koalicije, ki se je zgodilo kot odgovor na 11. september 2001 - dan terorističnih napadov na World Trade Center in Pentagon v ZDA. Ameriški predsednik George Bush je povračilne ukrepe kmalu po napadih napovedal z naslednjo izjavo: »Naj bom jasen: Združene države Amerike bodo našle in kaznovale storilce teh strahopetnih zločinov« (Delo, 12. 9. 2001: 3). Sovražnik številka ena je postal Osama bin Laden, sin saudskega milijarderja, in z njim teroristična organizacija Al Kaida, ki naj bi stala za mnogimi protiameriškimi terorističnimi napadi konec 20. stoletja. Doslej naj bi se izkazal za nedotakljivega, v varnem zavetju Afganistana kot »gost« islamskega talibanskega gibanja (Delo, 12. 9. 2001: 3). Ameriški državni sekretar Colin Powell je kot prvi visoki predstavnik administracije Georgea Busha 13. septembra javno obtožil Osamo bin Ladna terorističnih napadov v New Yorku in Washingtonu. Oblikovati se je začela neverjetno enotna in odločna svetovna koalicija, sestavljena iz Ameriki prijateljskih držav, držav tekmic in ustanov,

---

¹² Osama bin Laden je leta 1990 podprl Sadama Huseina pri okupaciji Kuvajta. Ko pa je bil v Zalivski vojni Irak premagan, je bin Laden leta 1992 krščanskemu Zahodu, Izraelu in ZDA napovedal sveto islamsko vojno – džihad. Organiziral je številne teroristične napade: februar 1993 – bombni napad na World Trade center v New Yorku, oktober 1993 – napad na ameriške enote v Somaliji, 1995 – eksplozija tovornjaka pred ameriškim oporiščem v mestu Ridžad v Savdski Arabiji in eksplozija bombe v ameriškem oporišču Hobar, avgust 1998 – eksploziji tovornjakov pred ameriškim veleposlaništvoma v Keniji in Tanzaniji, jeseni 2000 napad samomorilskih teroristov na ameriško ladjo USS Cole v Jemnu, največji pa so se zgodili 11. septembra 2001 – napad na stolpnici World Trade Centera v New Yorku, Pentagon in Pensilvanijo (Areh 2002: 8-11).

katerih skupni imenovalec je bil odločna obsodba terorizma in pripravljenost na odločen boj za njegovo izkoreninjenje (Delo, 14. 9. 2001: 1). Varnostni svet OZN je v resoluciji 1368 (12. september 2001) obsodil teroristične napade na ZDA in znova poudaril neodtujljivo pravico do individualne in kolektivne samoobrambe v skladu z Ustanovno listino OZN. Omenjeno resolucijo je nadgradil z obširnejšo resolucijo 1373 (28. september 2001), v kateri je opredelil načine boja proti terorizmu (http://www.eyil.org/forum_wtc/ny-stahn.pdf, 26. 7. 2005).

Manj kot mesec dni po terorističnih napadih, natančneje 7. oktobra 2001, se je kot odgovor na 11. september in v skladu z neodtujljivo pravico do individualne ali kolektivne samoobrambe pred grožnjami mednarodnemu miru in varnosti, v Afganistanu začela operacija **Trajna svoboda – »Operation Enduring Freedom«**¹³. Odločilni razlogi za akcijo so bili neizpolnjena zahteva po predaji Osame bin Ladna s strani Talibanov ter preprečitev nadaljnjih napadov na ZDA, druge zahodne države ter njihove državljane. Operacija je v prvih treh mesecih imela 4 pomembne faze. Prva faza se je začela 7. oktobra, trajala je približno mesec dni in je vključevala predvsem zračne napade ameriških in britanskih sil na strateške točke Talibanov in Al Kaide. Druga faza se je začela v zgodnjem novembru in je bila še intenzivnejša, saj se je učinkovitost zračnih napadov močno povečala zaradi sodelovanja kopenskih sil Severnega zavezništva ter pomoči zahodnih specialnih sil, ki so napade tudi usmerjali. Tretja faza vojne je potekala od začetka decembra, označuje pa jo intenzivno bombardiranje trdnjav in jamskih kompleksov Al Kaide v gorah Tora Bore. Četrta faza se je začela z inauguracijo začasnega ministrskega predsednika Hamid Karzaia, vendar je bila manj intenzivna. Januarja 2002 je sledilo uničenje glavnega kompleksa Al Kaide Zavar Kili, občasni bombni napadi pa so se pojavili še v februarju (O'Hanlon 2002: 50).

Zadnje dejanje vojaškega posredovanja v Afganistanu je bila **operacija Anakonda**. To kombinirano kopensko-letalsko akcijo so zavezniške sile pod vodstvom ZDA izpeljale med 1. in 18. marcem 2002. Njen cilj je bil uničiti ostanke talibanskih sil in pripadnikov Al Kaide, odkritih

---

¹³ Varnostni svet ZN je z Resolucijo 1373 (2001) ponovno obsodil teroristična dejanja in znova potrdil dejstvo, da teroristični napadi v skladu s VII. poglavjem Ustanovne listine ZN predstavljajo grožnjo mednarodnemu miru in varnosti. Države je pozval k medsebojnemu sodelovanju pri boju proti terorizmu ter v resolucij navedel konkretne protiteroristične ukrepe (npr. preprečevanje financiranja terorističnih organizacij, izboljšanje medsebojnega informiranja, sodelovanje pri bi- ali multilateralne sporazumih za preprečevanje terorizma, itd.) (<http://www.un.org/news/press/docs/2001/sc7158.doc.htm>, 26. 7. 2005).

južno od afganistanskega mesta Gardez na območju doline Šah- i- Kot v Provincii Paktia¹⁴. Naleteli so na silovit odpor sovražnika, boji pa so se izkazali za ene najtežjih v okviru zavezniškega posredovanja. Afganistanski voditelj Hamid Karzai je omenjeno območje označil za zadnje »izolirano oporišče terorizma«. Vendar po virih Pentagona v državi (kljub tej operaciji) še vedno obstajajo tako imenovani »žepi« oziroma ostanki talibanskih sil in Al Kaide, kar pomeni, da spopadov v Afganistanu še ni konec (Dakič 2002: 59). Opozicijske skupine v Afganistanu danes izvajajo napade na osebje humanitarnih in drugih organizacij ter pripadnike mednarodnih varnostnih sil.

Operacijo Trajna svoboda so podprle številne države po svetu (evropske članice Organizacije severnoatlantskega sporazuma - NATO, ZDA, Kanada, Avstralija, itd.), bojevanje pa je izvajala predvsem ameriška vojska z logistično podporo Velike Britanije in v sodelovanju z afganistanskimi silami UNIFSA (United National and Islamic Front for Salvation of Afghanistan)¹⁵. Zavezniška vojska je v Afganistanu uporabila najsodobnejšo vojaško tehnologijo, kljub temu pa so glavni voditelji, Osama bin Laden, talibanski duhovni vodja Mula Omar ter nekdanji afganistanski premier Gulbuddin Hekmatyar, še vedno na prostosti. Dobili so le enega člana talibanske vlade, in sicer zunanjega ministra Abdula Vakila Mutavalkila, ki se je sam predal, približno 600 talibanskih borcev pa je zaprtih v ameriškem vojaškem oporišču Guantanamo na Kubi (Vuk 2004: 3). Talibanski režim je bil po petih letih vladanja premagan in nastali so ugodni pogoji za mednarodno pomoč.

---

¹⁴ Zaradi težke prehodnosti zemljišča, številnih zatočišč v jamah in votlinah, bližine Pakistana (odkoder prihaja razmeroma veliko število pakistanskih privržencev Al Kaide) ter Talibanom naklonjenega prebivalstva sploh ni presenetljivo, da so se nahajali prav v tej provinci (Dakič 2002: 59).

¹⁵ Sile so bile sestavljene iz različnih skupin, ki so se združile v skupnem boju proti talibanskemu režimu v Afganistanu (<http://www.afghan-web.com/politics/overview.htm>, 15. 6. 2005). Kot piše O'Hanlon (2002: 49), je bila zmagovalna kombinacija za poraz 50.000 do 60.000 pripadnikov talibanskih sil in nekaj tisočih pripadnikov Al Kaide združeno delovanje kopenskih sil (sestavljenih iz 15.000 borcev Severnega zavezništva, predvsem Tadžikov in Uzbekov, nekaj tisoč pripadnikov zahodnih kopenskih enot, 300 do 500 pripadnikov zahodnih specialnih enot in obveščevalcev ter nekaj tisoč paštunskih borcev iz južnega dela Afganistan) in ameriških letalskih enot, ki so opravile 38.000 letalskih napadov (odvrženih okrog 22.000 bomb in okrog 12.500 vodenih bomb in izstrelkov).

3 ZASNOVA POSTKONFLIKTNE OBNOVE

3.1 TEMELJI POSTKONFLIKTNE OBNOVE - KONFERENCE

Po 23 letih konfliktov in nestabilnosti se je leta 2001 za Afganistan končno začelo obdobje sprave in obnove. Na **konferenci Združenih narodov v Bonnu (27. 11. – 5. 12. 2001)** so se članice mednarodne skupnosti posvetile načrtovanju prihodnosti Afganistana v smislu poti k miru in razvoju. Začrtale so naslednje ključne smernice za politično, gospodarsko ter socialno tranzicijo Afganistana: ustanovitev 6 mesečne začasne vlade, sklic Loya Jirge (tradicionalne skupščine), ki naj bi izbrala prehodno vlado z dveletnim mandatom, oblikovanje nove ustave, izvedba splošnih volitev, vzpostavitev vrhovnega sodišča ter namestitev mednarodnih mirovniških sil v prestolnico Kabul in bližnjo okolico ([http://www.vic-info.org/regionstop.nsf/0/dc6c3a8d4b67d3850a256b19000b0222\\$file/Bonn_conference12-04-01_ver2web.doc](http://www.vic-info.org/regionstop.nsf/0/dc6c3a8d4b67d3850a256b19000b0222$file/Bonn_conference12-04-01_ver2web.doc), 1. 12. 2004).

Da pri uresničevanju načrtovanih aktivnosti ne bo šlo brez zapletov in težav, se je pokazalo že na začetku. Nekdanji predsednik in član Severnega zavezništva Rabanni je se ni strinjal, da se člane začasne vlade izbere na konferenci v Bonnu in zagovarjal idejo, da naj jih izbere afganistansko ljudstvo na »hitrih volitvah«. Udeleženci konference so njegove ideje označili kot odlašanje in zadrževanje političnega razvoja Afganistana. Jasno je bilo, da želi s tem pridobiti čas ter okrepiti svojo pozicijo, saj bi bilo »hitre volitve« glade na nestabilne razmere v državi nemogoče izvesti (<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A51763-2001Dec3.html>, 1. 12. 2004). Posebni odposlanec za Afganistan – Lakhdar Brahimi pa je s stalnim opominjanjem sodelujočih strani na izgube milijonov dolarjev za obnovo od vojne razdejane države (v primeru neuspeha konference) vendarle uspel doseči sodelovanje med njimi in ugoden izid konference (<http://www.asianaffairs.com/jan2002/diplomacy-bonn.htm>, 11. 5. 2005).

Tako so na tej konferenci predstavniki štirih najpomembnejših afganistanskih skupin (UNIFSA, s pakistanske strani podprta Pešavarska skupina, z iranske strani podprta Ciprska skupina ter nekdanjemu kralju lojalna skupina, t. i. Rimski proces) dosegli sporazum o izoblikovanju

Začasne oblasti Afganistana (Afghan Interim Authority) za dobo 6 mesecev. Ta je 22. decembra 2001 nastopila svoj mandat v Afganistanu, njena sestava pa je bila naslednja:

- **30 članska začasna vlada (Interim Administration)** je bila sestavljena iz 11 paštunskih, 8 tadžiških, 5 hazarskih, 3 uzbeških ter 3 predstavnikov drugih manjših skupin) pod vodstvom premiera Hamid Karzaia,

- **Posebna neodvisna komisija za sklic Loya Jirge¹⁶ (Special Independent Commission for the Convening of the Loya Jirga)** je imela nalogo, da skliče Loyo Jirgo v roku 6 mesecev od ustanovitve začasne oblasti,

- **Vrhovno sodišče Afganistana (Supreme Court)** (<http://www.auswertigesamt.de/www/en/infoservice/download/pdf/friedenspolitik/afghanistan/agreement.pdf>, 24. 11. 2004).

S tem je bil narejen prvi korak k široko zasnovani, multietnični ter reprezentativni oblasti. Obenem je sporazum iz Bonna prebivalcem Afganistana priznal pravico do svobodnega odločanja o njihovi politični prihodnosti v skladu z načeli islamske vere, demokracije pluralizma in socialne pravičnosti. OZN se je z njim obvezala, da bodočasni oblasti svetovali in pomagali pri ustvarjanju politično nevtralnega okolja, ki bo prispevalo k temu, da bo nujno potrebno zasedanje Loya Jirge nemoteno potekalo. Na tem zasedanju naj bi se namreč odločilo o prehodni oblasti in predsedniku države kot vodji prehodne administracije, ki bo državo vodila dokler ne bodo izvedene svobodne volitve. Konstitutivno zasedanje Loya Jirge pa bo izvedeno v času 18 mesecev od ustanovitve prehodne oblasti (<http://www.auswertigesamt.de/www/en/infoservice/download/pdf/friedenspolitik/afghanistan/agreement.pdf>, 24. 11. 2004).

V začetku naslednjega leta, **21. in 22. januarja 2002**, se je v **Tokiu** odvijala donatorska konferenca za Afganistan. Združeni narodi, Svetovna Banka in Azijska banka za razvoj so takrat ocenile, da bo za obnovo v naslednjem desetletju potrebno nameniti 15 milijard dolarjev, od tega naj bi jih v prvih dveh letih in pol porabili kar 5. Kot prioritetni projekti obnove so bili omenjeni: vračanje afganistanskih beguncev in odstranitev min, odprtje šol, vzpostavitev cestnega omrežja

---

¹⁶ Loya Jirga (v paštunskem jeziku pomeni »veliki zbor«) ali plemenska skupščina je bila originalno zbor plemenskih starešin, ki je v preteklosti vladarju služil kot posvetovalno telo pri pomembnih državnih zadevah (npr. pri sprejemanju pomembnih zakonov, ratifikaciji sporazumov, itd.) in se sestal v kriznih razmerah ter odločal o reševanju konfliktov oziroma o vojni ali miru. V začetku 18. stoletja, ko je Afganistanu vladal Mirwais Khan Hotak, je bil sklic Loya Jirge običajni način odločanja o skupnih državnih zadevah (http://www.afghanland.com/history/loya_jirga.html, 17. 8. 2005).

ter oživitve gospodarstva (predvsem kmetijstva). Pripravljenost mednarodne skupnosti za financiranje obnove države je bila pogojena z zahtevami do afganistanske oblasti, kot so: priprava realnega načrta gospodarske obnove, zagotovitev enakopravnosti žensk ter odprava dejavnosti pridelave nedovoljenih drog. (http://24ur.com/naslovnica/svet20020120_2002451.php, 8. 10. 2003).

Prvi dan konference v Tokiu je kakih 60 donatork in 20 mednarodnih organizacij zbralo že več kot 3 milijarde dolarjev. Američani so že pred konferenco sporočili, da ne bodo največji donatorji na konferenci, ker ogromno denarja vložijo že v vojaško posredovanje. Tako so največje zneske dolarjev prispevale naslednje države oziroma organizacije:

- Evropska unija, ki je v enem letu Afganistanu obljubila pomoč v višini 487 milijonov,
- Japonska, ki je za obdobje dveh let in pol v Afganistan namenila 500 milijonov,
- Saudska Arabija, ki naj bi v treh letih za nujno in humanitarno pomoč odobrila 200 milijonov,
- Svetovna banka, ki je za začetek Kabulu obljubila 50-70 milijonov, v naslednjih dveh letih in pol pa naj bi jim predvidoma sledilo še 500 milijonov,
- Azijska razvojna banka, ki je za dve in pol letno obdobje obnove razrušene države namenila 500 milijonov, ki bodo kombinacija posojil in subvencij (http://24ur.com/naslovnica/svet/20020121_2002484.php, 8. 10. 2003).

Zastavljeni cilj konference, zbrati 5 milijard dolarjev sicer ni bil dosežen, a je bila konferenca glede na zbrani denar kljub temu zelo uspešna. Za obnovo Afganistana je bilo tako za obdobje 2002-2004 predvidenih nekaj več kot 4,5 milijarde dolarjev (http://www.mofa.go.jp/policy/q/_a/faq8.html, 11. 5. 2005). Kofi Annan je po konferenci obiskal Afganistan – kot prvi generalni sekretar OZN, ki je v Kabul prispel po letu 1959 – in na srečanju s Hamidom Karzaiem, drugimi člani vlade ter predstavniki ZN še enkrat potrdil podporo mednarodne skupnosti Afganistanu. Sporočil je tudi sestavo posebne komisije, ki bo spomladi zadolžena za sklic Loya Jirge v ožjem obsegu, ter pozval k spoštovanju dogovorov s prve vseafganistanske konference v Bonnu (http://24ur.com/naslovnica/svet/20020125_2002706.php, 8. 10. 2003).

V **Petersbergu pri Bonnu** se je **2.12.2002** sklenila druga mednarodna konferenca za mir in stabilnost Afganistana, katere ključna točka je bila predstavitev načrta za vzpostavitev Afganistanske vojske, s katero naj bi po Karzaievih besedah vzpostavili nadzor nad celotno državo (http://24ur.com/naslovnica/svet/20021202_2017830.php, 8. 10. 2005). Države in mednarodne ustanove, ki sodelujejo v Afganistanu, so se na tej konferenci zavezale, da bodo še naprej podpirale prehodno vlado v Kabulu, predvsem na področju varnosti, obenem pa od nje zahtevale tudi samostojna prizadevanja. V deklaraciji, ki so jo sprejele ob koncu konference, so izrazile odločno podporo odločitvi afganistanske vlade o vzpostavitvi 70.000 članske nacionalne vojske, izvedbi procesa razoroževanja, demobilizacije in reintegracije (Disarmament, Demobilisation and Reintegration - DDR), vzpostavitvi multietničnih policijskih enot in pravnega sistema, razvijanju neodvisnih medijev ter kulture spoštovanja človekovih pravic. Hkrati so od prehodne vlade zahtevale naj z njihovo pomočjo okrepi prizadevanja za boj proti proizvodnji in trgovini z mamili. V tej deklaraciji je bila izražena tudi zahteva po uresničitvi sklepa s prve vseafganistanske konference, in sicer oblikovanje afganistanske ustave, ki je potrebna tudi za izvedbo volitev v letu 2004 (http://www.unama-afg.org/docs/_nonUN%20Docs/_international-Conference&Forums/Bonn-Talks/final%20communique%20%20dec%202002.pdf, 1. 12. 2004).

V deklaraciji, ki je bila **1. aprila 2004** sprejeta na zadnji konferenci o Afganistanu v **Berlinu**, so izpostavljeni naslednji sklepi:

- nadaljna podpora provincialnim skupinam za obnovo - PRT (Provincial Reconstruction Teams) pri stabiliziranju varnosti po vsej državi,
- delovanje mirovnih sil ISAF se bo nadaljevalo vse dokler ne bodo varnostne ter oborožene sile Afganistan vzpostavljene in popolnoma operativne,
- prvo fazo DDR je potrebno zaključiti do konca junija, še stopnjevati program pred volitvami ter nadaljevati s formiranjem afganistanskih oboroženih sil in policije,
- Afganistan in mednarodna skupnost bosta naredila vse, da bi zmanjšali in odstranili grožnjo, ki izhaja iz drog,
- uresničitev programov obnove je odvisna od nadaljnje (večletne) obvezanosti oziroma volje donatorjev ter uspeha Afganistanske vlade pri uresničevanju zastavljenih ciljev,

- sprejeta je bila odločitev za večletno podporo v višini 8,2 milijarde ameriških dolarjev za fiskalno obdobje 1383-1385 (2004-2006), vključno z 4,4 milijardami dolarjev za leto 1383 (2004),

- pozdravljena je bila odločitev organizacije NATO za razširitev misije ISAF ter pripravljenost za sodelovanje pri zagotavljanju varnosti na volitvah (<http://www.af/recosting/berlinconference/html>, 24. 11. 2004). Največ ameriških dolarjev so na tej konferenci obljubili naslednji donatorji: ZDA (2,2 milijardi v dveh letih), Velika Britanija (900 milijonov), Japonska (400 milijonov v dveh letih), Evropska unija (297 milijonov v letu 2004) in Nemčija (390 milijonov v štirih letih) (http://bbc.news.co.uk./go/pr/fr/-/1/hi/world/south_asia/3589437.stm, 18. 1. 2005).

3.2 STEBRI OBNOVE

Že na konferenci v Tokiu (januar 2002) so predstavniki nove afganistanske oblasti načrtali svojo vizijo o varni in cvetoči državi s transparentno in odgovorno vlado, razvito civilno družbo ter demokratičnimi institucijami, ki bodo podpirale vladavino prava in na njej tudi temeljile. Tako okolje bo omogočalo tudi uspešen razvoj gospodarstva, ki bo v Afganistanu omogočil izkoristek človeškega ter naravnega potenciala. Rezultat obsežnega posvetovanja med vladnimi ministri in svetovalci je bil **Nacionalni razvojni okvir (National Development Framework - NDF)**, ki naj bi to vizijo tudi uresničil. Aprila 2002 je bil predstavljen mednarodni skupnosti. Do oktobra istega leta so vlada in njeni razvojni partnerji uspeli pripraviti še predlog **Nacionalnega razvojnega proračuna (National Development Budget - NDB)**, ki je opredelil razdeljevanje finančnih sredstev za različne programe obnove (Rebuilding our Nation 2004: 5).

V NDF opredeljena strategija razvoja Afganistana temelji na treh stebrih. Prvi zajema uporabo humanitarne pomoči in socialne politike, s čemer bi ustvarili pogoje za dostojno življenje ljudi in postavili temelje za oblikovanje človeškega potenciala. V drugega sodita izgradnja fizične infrastrukture in razvoj izrabe naravnih virov, ki bi privatnemu sektorju omogočila rast. Tretji steber pa obsega razvoj kompetitivnega privatnega sektorja kot gonilne sile napredka, področje javne uprave, varnosti ter vladavine prava. Stebri so nadalje razdeljeni v 12 Nacionalnih razvojnih programov (National Development Programmes) in 6 Nacionalnih prednostnih podprogramov (National Priority Sub-Programmes). V NDF so opredeljene tudi ključne teme, ki

jih je moč uvrstiti v vse nacionalne programe. Te teme so: humanitarna pomoč, človekove pravice, enakopravnost spolov ter okoljska vprašanja (Rebuilding our Nation 2004: 3). Glede na to, da v Afganistanu trenutno mnogo organizacij izvaja številne programe obnove, bom dosežke in obnovo predstavila po posameznih stebrih, najprej pa bom opredelila še državni proračun.

3.3 DRŽAVNI PRORAČUN

Financiranje nacionalnih razvojnih programov ter podprogramov je v Afganistanu urejeno preko nacionalnega državnega proračuna, ki je v veliki meri odvisen od tujih vlagateljev. Razdeljen je na dva dela:

- državni proračun (core budget), v katerega se stekajo vladni (domači) prihodki ter preko državnih računov usmerjajo razvoju namenjena sredstva mednarodne pomoči, katerih razporejanje nadzoruje oblast in izdaja poročila,
- zunanji proračun (external budget), v katerega sodijo sredstva tujih vlagateljev, ki se v državo ne stekajo preko državnih računov, ampak direktno od vlagatelja do izvajalca; nad tem delom proračuna oblast nima nadzora, skuša pa vplivati na razporejanje teh sredstev.

Po podatkih iz Financial Report (2004: 4) se je od 21. marca 2002 do 20. marca 2004 preko državnih računov razporedilo 34 % sredstev (1,6 milijarde dolarjev), mimo njih (zunanji proračun) pa kar 66 % (3,07 milijarde dolarjev). Donatorji (zunanji proračun) so za Afganistan večino denarja prispevali mimo državnih kanalov oziroma so jo za Afganistan namenili preko OZN (45,5 %), nacionalnih in mednarodnih nevladnih organizacij (9,6 %) ter privatnih podjetij (16,4 %). Predvidevanja glede količine sredstev, ki naj bi bila na voljo za naslednje fiskalno leto, so bila naslednja: 1,7 milijarde za državni proračun in 3,5 milijarde za zunanji proračun (Financial Report 2004: 4).

Kot navaja Financial Report (2004: 20), poraba proračunskih sredstev za leto 2003 prikazuje, da so blaginja prebivalstva, razvoj civilne družbe (steber 1 – poraba 28 %), razvoj gospodarstva in varnost (steber 3 – 62 %), prioriteta področja, saj se je zanje porabilo največ denarja. Manj pomembno je bilo zaenkrat še področje fizične infrastrukture (steber 2) - izkoriščanje naravnih virov, gradnja mestne infrastrukture za katerega se je porabilo najmanj denarja, in sicer samo 10

% sredstev. Delitev sredstev iz proračuna za leto 2004 naj bi se v korist prvega stebra povečala na 35 %, zmanjšala v korist drugega (7 %), za tretji steber pa bo še vedno namenjenih 58 % sredstev (Financial Report 2004: 20, 22). Varnost je v tem obdobju namreč ključnega pomena in vse dokler se situacija ne bo izboljšala, se bo za to področje namenilo največji del proračunskih sredstev. Po pomembnosti ji sledijo izobraževanje, zdravje in blaginja. Tudi sredstva za financiranje javne uprave so visoka, saj se to področje v preteklih letih dejansko ni razvijalo. Izboljšanje učinkovitosti javnega sektorja in izobraževanje osebja bo v prihodnjih letih zahtevalo še več sredstev, zato je pomembno, da bo vlada znala optimizirati porabo proračunskih virov.

V naslednjih poglavjih bom predstavila dosedanje aktivnosti pri izvajanju nacionalnih programov in podprogramov NDF ter cilje za prihodnost. Menim, da bom s tem v največji meri lahko dokazala, kakšen napredek je Afganistan doživel v preteklih treh letih obnavljanja vitalnih funkcij države. Večjo pozornost bom posvetila trem področjem, in sicer političnemu, varnostnemu ter gospodarskemu področju. Za prvega sem se odločila, ker se je od leta 2001 do danes zgodilo največ reform, za druga dva pa zato, ker sta varnost in gospodarski razvoj vitalnega pomena za uspešno obnovo države. Sproti bom navajala tudi podatke o financiranju.

4 STRUKTURA POSTKONFLIKTNE OBNOVE

4.1 PRVI STEBER – ČLOVEŠKI POTENCIAL IN SOCIALNA VARNOST

Vzpostavljanje sistema socialne varnosti in razvoj človeškega kapitala se ne bosta končala v petih ali desetih letih. Trajala bosta desetletja, zahtevalo preišljeno investiranje in nenehni razvoj, da se bo v družbi oživilo samozavest, vrnilo zaupanje ter doseglo zadovoljivo stopnjo socialne varnosti in izobraženosti. S tem ko je vlada to področje postavila za prvi steber NDF, je tako svojemu narodu kot tudi mednarodni skupnosti dala vedeti, da so zanjo zdravstvo, izobraževanje, socialna varnost, begunci, kultura in mediji zelo pomembna področja. V tabeli 1 so predstavljeni ključni družbeni kazalci, ki kažejo zelo slabe razmere med afganistanskim prebivalstvom saj je v veliki meri prisotna revščina, neizobraženost, nevarnost boleznih še posebej alarmantno pa je

dejstvo, da ima dostop do pitne vode le 13 % populacije.¹⁷ V posameznih poglavjih bom kazalce iz spodnje tabele podrobneje predstavila.

TABELA 1: Ključni družbeni kazalci in ciljni kazalci razvoja Afganistana za leto 2015 (Millenium Development Goals –MDG's).

Družbeni kazalci	Trenutna raven	Cilj za l. 2015
Revščina	53 %	21 %
Lakota	48 %	24 %
Pismenost ljudi (od 15 let naprej)	36 %	56 %
Ženske	21 %	
Vpisani v osnovnošolsko izobraževanje	54 %	100 %
Deklice	40 %	100 %
Pričakovana življenjska doba ob rojstvu (2001)	42,8 let	
Število umrlih novorojenčkov na 1000 rojstev rojstev (2001)	165	55
Umrljivost mater (število umrlih/na 100.000 rojstev)	1.600	205
Glavne bolezni:		
Ošpice (št. primerov /leto)	718	0
Malaria (% zelo izpostavljenih)	16 %, 3 milijone primerov na leto	8 %
Tuberkuloza (primerov /100.000 prebivalcev)	321, 91 smrtnih primerov	48, 8 smrtnih primerov
Dostop do pitne vode	13 % prebivalstva	80 % prebivalstva

Vir: Securing Afghanistan's Future 2004: 15

4.1.1 Begunci in notranje razseljene osebe

V zadnjih dveh letih se je okoli 2,5 milijona od ocenjenih 5,9 milijonov afganistanskih beguncev vrnilo v Afganistan, 600.000 notranje razseljenih oseb od milijon ocenjenih oseb pa se je vrnilo v

¹⁷ Pri tem je potrebno upoštevati, da se pod terminom »pitna voda« skriva drugačno razumevanje med prebivalci razvitega in manj razvitega sveta. Standardi so drugačni, pa tudi ljudje so prilagojeni drugačni vodi. Tistega, kar bo Afganistanec pil kot pitno vodo, se Evropejec ne sme dotakniti, če noče imeti zdravstvenih težav.

svoj rodni kraj. Kljub temu zunaj države še vedno ostaja 3,4 milijone beguncev¹⁸, v južnih in zahodnih provincah države pa se nahaja še okrog 200.000 razseljenih oseb (National Human Development Report 2004: 5). Glavni razloge za njihov beg so predstavljali oboroženi spopadi, zaradi katerih je bila ogrožena njihova varnost, ter nemogoče življenjske razmere.

Veliko število vrnitev v letih 2003 in 2004 po eni strani kaže pozitivno informacijo o stabilizaciji Afganistana, a po drugi strani pomeni občuten pritisk na šibko državno strukturo in finančne vire. Splošni cilj vlade je tudi v prihodnosti podpirati prostovoljno, varno in dostojno vračanje afganistanskih beguncev in razseljenih oseb v izbrane skupnosti ter jim hkrati zagotavljati tudi zaščito ter humanitarno pomoč. Sistematični pristop k temu predstavlja Javni investicijski program za begunce in notranje razseljene osebe (The Refugee and IDP Public Investment Programme), ki obširno obravnava predvsem potrebe vrnjenih oseb, še posebej kar se tiče socialnega skrbstva in urejanja življenjskih razmer. Ob domnevi, da se bo situacija v Afganistanu sčasoma izboljšala in razmere umirile, se bo temu prilagodil tudi omenjeni program. Tako se bo glavnina virov poslej eventuelno lahko namenjala za sorodna področja, kot so zdravstvo, izobraževanje in preživljanje. Ocene kažejo, da bo vsaj do leta 2007 še potrebno namenjati denarna sredstva, da bi se zadovoljile osnovne potrebe vrnjenih oseb (Securing Afghanistan's Future 2004: 18).

4.1.2 Izobraževanje

Izobraževanje pomeni dolgoročno investiranje v afganistansko družbo in človeški potencial. Uspeha na tem področju ni mogoče meriti le s številom otrok v šolah, ampak tudi s tem, koliko in kakšno znanje si bodo v učnem procesu pridobili. Vzpostavitev kvalitetnega izobraževalnega sistema, ki bo otrokom dal dovolj znanja, pri njih utrdil sposobnost kritičnega mišljenja ter zavest mirnega reševanja konfliktov, je ena izmed izredno pomembnih investicij v Afganistanu. Potrebno je namreč upoštevati dejstvo, da so te generacije bodoči intelektualci, ki bodo čez nekaj let lahko odločali o razvoju države in predstavljali potencial za zaposlovanje v gospodarstvu.

---

¹⁸ Ena izmed oblik solidarnosti do držav, ki so v konfliktu, je tudi sprejem njihovih beguncev. Zato afganistanski begunci ne živijo le v sosednjih državah, temveč tudi drugod po svetu, kjer so jih države bile pripravljene sprejeti. Visoki komisariat Združenih narodov za begunce (United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR) pa skrbi za preseljevanje teh beguncev.

V prvih dveh letih obnove se je v Afganistanu skokovito povečal vpis otrok v šole, najbolj se je to odrazilo v večjem številu učencev, ki obiskujejo prvi in drugi razred. V nadaljevanju bom navedla nekaj statističnih podatkov, ki sem jih našla v *Securing Afghanistan's Future* (2004: 21). Po podatkih Ministrstva za šolstvo se je v letu 2003 v osnovnošolsko izobraževanje vpisalo 54 % otrok (40 % deklic). Vpis deklic je presegel predtalibansko obdobje, čeprav je njihovo število še vedno pol manjše kot število fantov. Vpisni cilji za naslednja leta so: 70 % (60 % deklic) do leta 2006, 85 % (75 % deklic) do 2010 ter splošen oziroma 100 % vpis otrok v osnovne šole do leta 2015. Spremembe so opazne tudi pri višješolskem izobraževanju. Študentje se lahko odločijo za eno izmed 17 visokošolskih ustanov. Število vpisanih študentov se je s številke 4.000 v letu 2001 povečalo na 31.000 študentov v letu 2003. Največ slednjih (69 %) je bilo vpisanih v prvi in drugi letnik.

Glede na povečevanje števila vpisanih v osnovnošolsko in nadaljnje izobraževanje bo v Afganistanu nedvomno potrebno zgraditi oziroma zagotoviti infrastrukturo¹⁹, opremo in osebje za potrebe izobraževanja, saj obstoječa kmalu preprosto ne bo več zadostovala. Dolgoročno investiranje v proces izobraževanja je neizogibno, saj bo potrebno napisati oziroma nadgraditi učbenike²⁰, prilagoditi učne programe, dodatno izobraziti učitelje, skratka, zgraditi celoten šolski sistem, s pomočjo katerega se bo lahko dvignila kvaliteta izobrazbe. Še najlažje bo to storiti v mestih, večji problem pa bo to izvesti tudi v provincah. Novembra 2002 se je v mestu Mazar-e-Sharif po šestih letih prepovedi obiskovanja osnovnošolskega izobraževanja v osnovno šolo Sultana Razia Girl's School zopet lahko vključilo 5.000 deklic. Prenova šole je stala več kot 200.000 tisoč dolarjev in je del skupnega projekta med afganistansko vlado in ZDA, po katerem nameravajo ZDA do leta 2005 obnoviti oziroma zgraditi še 1.000 šol (http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan/baa-sultana-razia.pdf, 22. 7. 2005).

---

¹⁹ V letih konfliktov je bilo namreč poškodovanih oziroma uničenih kar 80 % od vseh 6.870 afganistanskih šol (National Human Development Report 2004: 6)

²⁰ Hamid Karzai je v svojem govoru konec leta 2002 med pomembne dosežke na področju izobraževanja (v prvem letu postkonfliktne obnove) uvrstil izdajo 11 milijonov učbenikov in distribucijo le teh širom Afganistana ter povedal, da je revizija učbenikov glede na razrede v polnem teku (http://www.afghanembassy.net/news_karzai.html, 14. 1. 2005).

Afganistanska vlada se dobro zaveda, da je izobrazba temelj za zmanjševanje revščine in oblikovanje človeškega potenciala, zato si prizadeva, da bi vsem otrokom zagotovila osnovno izobrazbo (9 let) in možnost nadaljnjega izobraževanja. Za doseganje teh ciljev bo delovala na treh strateških smereh:

1. Omogočiti dostop do osnovnega in srednjega izobraževanja na območju celotnega ozemlja in izboljšati kvaliteto le-tega.
2. Zgraditi tak izobraževalni sistem, ki bo odgovarjal obnovitvenim zahtevam, ustvarjal nove zaposlitvene in dohodkovne možnosti za Afganistance ter ustrezal mednarodnim standardom.
3. Povečati ljudem dostop do strokovne in neformalne izobrazbe, s posebnim poudarkom na izboljševanju življenjskih možnosti za ranljive skupine (begunce, notranje razseljene osebe, demobilizirane vojake, vdove in mlade nezaposlene).

Poraba sredstev za nacionalno izobraževanje bo v sedemletnem obdobju (2004-2011) predvidoma zahtevala vsaj 2,7 milijarde dolarjev. Največ denarja bo namenjenega osnovnošolskemu izobraževanju (Securing Afghanistan's Future 2004: 25). Ministrstvo za šolstvo bo nosilec političnega odločanja in koordinator dejavnosti za institucije v izobraževalnem sistemu kot tudi za nevladne organizacije, ki bodo nosilci dejavnosti osnovnega izobraževanja v provincah. Za ta namen je Svetovna banka opremila 32 provincijskih uradov za izobraževanje z visokofrekvenčno radiokomunikacijsko opremo, da bi izboljšala komunikacijo med provincami in ministrstvom za izobraževanje v Kabulu (<http://www.worldbank.org.af/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/SOUTHASIAEXT/AFGHANISTANEXTN/0,,contentMDK:20143800~menuPK:141137~piPK:217854~theSitePK:305985,00.html>, 22. 7. 2005).

4.1.3 Prehrana in zdravstvo

Večina Afganistancev nima zagotovljene osnovne zdravstvene oskrbe. Omeniti je potrebno tudi, da je okrog 50 % afganistanskega prebivalstva kronično podhranjenega, le 13 % prebivalstva ima dostop do pitne vode, hkrati pa med prebivalci beležijo najvišjo stopnjo pomanjkanja joda na svetu. Posledica tega je dramatična zdravstvena situacija v Afganistanu, ki jo bom v nadaljevanju predstavila s pomočjo podatkov iz poročila Securing Afghanistan's Future (2004: 25). Še posebej

alarmantno je namreč stanje v ženskem delu populacije. Povprečna stopnja umrljivosti mater (1.600 na 100.000 rojstev) je namreč izredno visoka, v severovzhodni provinci Badakhshan pa je dosegla celo 6.500 primerov na 100.000 rojstev in je tudi največja izmerjena na svetu doslej. Zelo malo žensk je zaposlenih v zdravstvu, kar je lahko tudi eden izmed pokazateljev, da ima malo žensk tudi dostop do zdravstvene oskrbe. Slednje dokazuje tudi dejstvo, da je med ocenjenimi letnimi 15.000 primeri smrti zaradi tuberkuloze kar 70 % žensk. Druga najnevarnejša bolezen je malarija, saj ji je izpostavljenih 16 % prebivalstva, na leto pa beležijo kar tri milijone primerov te bolezni. Za smrt otrok so v približno 60 % primerov krivi diareja, akutne infekcije dihal in razne druge bolezni, ki bi jih bilo mogoče preprečiti s cepljenji. Stopnja umrljivosti afganistanskih novorojenčkov je najvišja v Aziji, in sicer 165 umrlih na 1.000 živorojenih otrok, izredno visoka pa je tudi stopnja umrljivosti otrok mlajših od 5 let (257 umrlih na 1.000 živorojenih). Slabo zdravstveno stanje se odraža tudi v pričakovani življenjski dobi prebivalcev, ki je dolga nekaj več kot 42 let.

Na področju zdravstva je prišlo do velikega napredka v primerjavi s preteklostjo. V okviru kampanje cepljenja proti ošpicam je bilo cepljenih 90 % otrok med 6 in 12 letom starosti (ocenjeno je, da je bilo s tem rešenih okrog 30.000 življenj), izvedlo se je tudi množično cepljenje otrok proti otroški paralizi. 300.000 podhranjenih mater in otrok je bilo oskrbljenih, ustanovljen pa je bil tudi prvi obrat za izdelovanje jodizirane soli, kar bo v prihodnosti pripomoglo k rešitvi problema pomanjkanja joda (Securing Afghanistan's Future 2004: 26). Veliko je k izboljšanju razmer v zdravstvu prispevala Ameriška agencija za mednarodni razvoj (U.S. Agency for International Development – USAID), ki je od leta 2002 v sodelovanju z Ministrstvom za zdravstvo zgradila 287 bolnišnic, za gradnjo je predvidenih še 43, v obdobju od leta 2003 dostavila nujna zdravila v vrednosti 1,8 milijona ameriških dolarjev, septembra 2004 začela z distribucijo mrež Safenite²¹, v okviru katere je maja 2005 razdelila 79.768 mrež proti komarjem in 40.500 tablet za preventivo pred malarijo ter v istem obdobju v Afganistan dostavila 377.527 steklenic Clorina za dezinfekcijo vode, poleg tega pa skrbi še za izobraževanje zdravstvenih delavcev, babic ter zdravnikov (http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan/health_7-6-05.pdf, 22. 7. 2005).

---

²¹ Gre za preventivo pred malarijo. USAID razdeljuje mreže proti komarjem različnim trgovinam za gospodinjstvo ter farmacevtskim prodajalnam.

Kljub temu glavna ovira na poti k izboljšanju javnega zdravstva in prehrane ostaja pomanjkanje zdravstvene oskrbe. Izstopajoči problemi zato ostajajo pomanjkanje usposobljenega zdravstvenega osebja (še posebej žensk), upravnega osebja in ustrezne infrastrukture zlasti v provincah. Tudi preventivne zdravstvene navade so šibke. Deloma zaradi pomanjkanja informacij s področja zdravstva, deloma zaradi slabih higienskih in prehranjevalnih navad ter preproste zaščite pred boleznimi (npr. mreže proti komarjem). Zdravstveno situacijo poslabšujejo še: izredno slaba uporabnost osnovne infrastrukture (cest, elektrike, preskrbe s pitno vodo, kanalizacijskih sistemov), problem odvisnosti od drog, pomanjkanje občutka varnosti in kršenje človekovih pravic. Zaradi vsega navedenega bo v prihodnosti za izboljšanje razmer vsekakor potrebno poskrbeti za informiranje in izobraževanje ljudi na tem področju, zlasti žensk, ki imajo ključno vlogo pri skrbi za družino.

Glede na to, da sta izobraževanje in zdravstvo neločljivo povezana, sta bili ti dve področji kot prioritetni postavljeni z Nacionalnim podprogramom za zdravstvo in izobraževanje (National Primary Health and Education Sub-Programme) (Rebuilding our Nation 2004: 13). Ta je v prvi fazi predvidel čim hitrejšo obnovo oziroma izgradnjo šolskih (predvsem osnovnih šol) in osnovnih zdravstvenih kapacitet (bolnišnice in osnovna zdravstvena infrastruktura) na celotnem teritoriju ter izvajanje javnih kampanj za osveščanje prebivalstva. V nadaljevanju je nacionalni program predvidel še šolanje ustreznega kadra za delovanje v šolstvu (predvsem učiteljic) in zdravstvu (predvsem medicinskega osebja), kamor je potrebno vključiti čim več žensk.

Cilji zdravstvene reforme je, da se 80 % prebivalstva omogoči dostop do pitne vode, zmanjša visoka stopnja smrtnosti kot tudi bolehnosti, posebej pri otrocih in ženskah, zagotovi osnovno zdravstveno oskrbo²² vsem prebivalcem Afganistana ter izgradi kapacitete, ki bodo to zagotavljale. Veliko sredstev bo vloženi v izobraževanje medicinskega osebja, pri čemer je prioriteta povečanje deleža žensk med njimi. V letu 2004 naj bi bilo v ta namen odprtih 9 Inštitutov za medicinsko znanost, v letu 2013 pa še 3. Do leta 2015 je predvideno, da se bo v teh

---

²² Osnovno zdravstveno oskrbo sestavlja 5 elementov: skrb za zdravje mater in novorojenčkov, skrb za zdravje otrok in imunizacija, ustrezna prehrana, zaščita pred kužnimi boleznimi in zagotovitev nujnih zdravil. Trenutno je osnovne zdravstvene oskrbe deležnih le 40 % populacije. Do leta 2006 naj bi se procent zvišal na 80 % do 2014 pa na 95 %. V naslednji fazi bodo v zdravstveni sistem vključena še naslednja področja: duševno zdravje, invalidnost ter AIDS/HIV (Securing Afghanistan's Future 2004: 26).

ustanovah za potrebe mreže zdravstvene oskrbe izšolalo 4.700 medicinskih sester, 2.400 babic ter 5.700 ljudi za druga delovna mesta v zdravstvu. Za dejavnosti na področju zdravstva in prehrane je vložek sredstev ocenjen na 1,368 milijarde ameriških dolarjev za naslednjih 7 let (Securing Afghanistan's Future 2004: 28).

4.1.4 Življenjski pogoji in socialna varnost

Več kot dve desetletji konfliktov sta močno vplivali na poslabšanje življenjskih pogojev prebivalstva v Afganistanu, ki ima trenutno ene izmed najnižjih kazalcev človeškega razvoja v svetu. Večino afganistanskega prebivalstva je mogoče označiti kot revno. Glede na podatke raziskave, ki jo je naredila organizacija NRVA (National Rural Vulnerability Assessment), 20,4 % podeželske populacije porabi manj kot 2,070 kcal na dan po osebi. Izredno nizka je stopnja pismenosti, saj zna dandanes brati in pisati komaj 28,7 % Afganistancev starejših od 15 let, stopnja vpisanosti v osnovno šolo pa je le 54,4 %. Povprečna pričakovana življenjska doba je 44,5 let²³ in je vsaj za 20 let nižja kot v sosednjih državah ter 6,1 leto nižja od povprečja v najmanj razvitih državah. Zdravstvene razmere so zelo slabe, predvsem pa povezane z dostopom do pitne vode in nehygiene (več kot 60 % prebivalcev uporablja nepitno vodo). Zaradi tega je med prebivalci veliko bolezni, kot so tuberkuloza, ošpice, bolezni dihal, diareja itd. Umrljivost otrok ter mater je med najvišjimi v svetu, saj vsakih 30 minut ena ženska umre zaradi težav povezanih z nosečnostjo oziroma porodom (National Human Development Report 2004: 4).

Vojna, uničenje, razseljevanje in neprijazno naravno okolje (suša) so ljudi privedli v nemogoče življenjske razmere. Zaradi pomanjkanja možnosti za zaposlovanje in zaslužek, so nastale ugodne razmere za razcvet nezakonite pridelave maka ter opija, ki je ljudem pomenila edini reden vir prihodka za preživetje. Vlada se je odločila, da bo za izboljšanje življenjskih razmer v državi poskrbela s programom LSPIP (Livelihoods and Social Protection Investment Programme), katerega glavni namen je zmanjšanje revščine ter spodbujanje vključevanja revnih ljudi v gospodarstvo. To se bo dosegalo z vlaganjem denarja neposredno v lokalne skupnosti, gradnjo infrastrukture za proizvodnjo ter podporo pri upravljanju lokalnih skupnosti. Količina sredstev, ki

---

²³ Po podatkih, ki jih navaja Securing Afghanistan's Future (2004: 25) pa nekaj več kot 42 let.

bodo v naslednjih 7 letih potrebna za financiranje tega programa, je ocenjena na 2,272 milijonov dolarjev²⁴ (Securing Afghanistan's Future 2004: 32).

4.1.5 Kultura, mediji in šport

Trenutno lahko na področju afganistanskih medijev najdemo na ducate časopisov²⁵ in revij, državno Radiotelevizijo Afganistan (Radio-Television-Afghanistan), 6 lokalnih televizijskih postaj in okrog 25 neodvisnih radijskih postaj. Sicer pa je večina medijske opreme je zastarele, poškodovane ali uničene. Poleg vseh domačih je v Afganistanu možno spremljati še čez 400 mednarodnih televizijskih postaj preko satelita, a jih trenutno lahko spremljajo le tisti, ki so opremljeni s televizijami, satelitskimi sprejemniki in zanesljivim virom električne energije. Nekateri mednarodni radijski kanali imajo oddaje tudi v paštunskem ali darijskem jeziku. Glede na dejstvo, da je veliko ljudi v Afganistanu nepismenih, so mediji glavni vir informacij za prebivalstvo ter hkrati tudi sredstvo za izobraževanje.²⁶ Tako kot pri preteklih predsedniških volitvah bodo tudi pri prihajajočih parlamentarnih volitvah mediji igrali ključno vlogo pri informiranju prebivalstva o kandidatih ter poteku volitev (Securing Afghanistan's Future 2004: 33).

Na področju kulture manjkata pravni in politični okvir, ki bi uredila področje in zagotovila spoštovanje kulturne dediščine. Slednja je na območju celotne države v zelo slabem stanju – uničena, njen obseg pa je drastično zmanjšan. Nad njo ni nobenega pregleda, podatki o njej pa so nepopolni. Afganistan pa še ni ratificiral nobenih mednarodnih inštrumentov, v skladu s katerimi bi Afganistan lahko od drugih držav zahteval vrnitev kulturne dediščine. V zadnjih dveh letih se je tako na kulturnem področju največ pozornosti posvečalo oblikovanju kulturne politike, pripravi pravnih okvirov, prizadevanjem za zaščito kulturne dediščine, obnovi kulturnih institucij, kreativnemu izražanju v umetnosti, glasbi, oživljanju navad in tradicije, pisanju literature ter

---

²⁴ Ta znesek ne vključuje stroškov humanitarne oz. nujne pomoči. Če se bo le-ta v prihodnjih letih zmanjšala za 20-30 % letno, so celotni stroški zanjo ocenjeni na 690 milijonov dolarjev (Securing Afghanistan's Future 2004: 32)

²⁵ Pomembnejši časopisi so Hewad in Anis (pod pokroviteljstvom Severnega zavezništva), Kabul Times in Kabul Weekly (v angleškem jeziku), Payam-e Mojahed (pod pokroviteljstvom Severnega zavezništva); pomembnejši tiskovni agenciji pa Bakhtar Information Agency in Afghan Islamic Press (Country profile: Afghanistan – http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/1/hi/world/south_asia/country_profiles/1162668.stm, 22. 9. 2004).

²⁶ V ta namen je USAID med podeželsko prebivalstvo Afganistana razdelila 40.000 radijskih sprejemnikov (http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan/media_7-5-05.pdf, 22. 7. 2005).

obnovi medijske infrastrukture. Na področju športa se je veliko investiralo v obnovo infrastrukture za športne dejavnosti (gradnja dvoranskih in zunanjih športnih površin), razvijanju športnih aktivnosti ter angažiranju afganistanskih športnikov na mednarodni ravni s pomočjo Afganistanskega nacionalnega olimpijskega komiteja (Afghan National Olympic Committee – ANOC). Glede na to, da je bilo vključevanje žensk v športne dejavnosti v preteklosti zelo omejeno, in še to predvsem na dvoranske športe, si v zadnjem času ANOC prizadeva za reintegracijo žensk v različne športne dejavnosti, pa tudi oživitev tekmovanja v različnih športih, skratka za povezovanje naroda na osnovi športa (povzeto po *Securing Afghanistan's Future 2004*: 34).

Najbolj znan afganistanski nacionalni šport se imenuje buzkashi, kjer se dve strani potegujeta za prevlado na igrišču, grabljenje plena (običajno koze) ter prenos na določeno mesto. Drugi popularni univerzalni športi so bolj ali manj povezani z borilnimi veščinami, kar je razumljivo glede na preteklost države. Ti športi so: wrestling, boks ter druge borilne veščine, strelstvo, lokostrelstvo, tek, pa tudi nogomet, košarka in kolesarjenje (<http://www.afghan-web.com/sports/buzkashi/html>, 22. 7. 2005).

Vladni cilji na področju kulture, medijev in športa so:

- zagotoviti svobodo, neodvisnost in pluralizem medijev, ki bodo promovirali demokratične vrednote in bili enako dostopni vsem prebivalcem na področju Afganistana,
- ohranitev kulturne dediščine za prihodnje rodove in spodbujanje kreativnosti na kulturnem področju,
- promocija športa kot kohezivnega elementa družbe, s posebnim poudarkom na vključevanju otrok, žensk in invalidov.

Teh ciljev ne bo mogoče uresničiti brez izdatnega financiranja, ki je trenutno ocenjeno na 400 milijonov dolarjev za obdobje do leta 2010 (*Securing Afghanistan's Future 2004*: 36).

4.2 DRUGI STEBER – INFRASTRUKTURA

Infrastruktura v Afganistanu nikoli ni bila dobro razvita, saj je Afganistan spadal med manj razvite države na svetu, zadnji dve desetletji konfliktov pa sta situacijo drastično poslabšali. V

tem času namreč ni bilo nikakršnega vlaganja vanjo in vzdrževanja, kar je radikalno povečalo stroške in čas potovanja po državi. Pred 25 leti je potovanje od Kabula do Kandaharja trajalo 4 ure, zdaj jih je potrebnih 14 (Rebuilding our Nation 2004: 14). Pomembna področja infrastrukture za delovanje države in življenja prebivalstva kaže že sama delitev na sektorje, ki so glede na NDF naslednji: **transport; energija, rudarstvo in telekomunikacije; upravljanje z naravnimi viri; urbana infrastruktura**. Ti bodo v nadaljevanju moje diplome tudi podrobneje predstavljeni.

V postkonfliktnem obdobju je že prišlo do vidnega napredka pri obnavljanju infrastrukture, saj se v okviru podprograma za transport (National Transport Sub-Programme) prioriteto popravlja oziroma gradi cestno omrežje in izvaja obnova letališč. Z oblikovanjem tega programa je tudi vlada jasno izrazila, da je razvoj transportne infrastrukture primarnega pomena za državo in namerava vanj največ investirati. Izboljšane možnosti transporta so ključne za ekonomski razvoj: letalske povezave za pospeševanje mednarodne menjave, cestno in železniško omrežje predvsem za razvoj domače trgovine in tranzit, vse pa za povezovanje prebivalstva in za družbeni razvoj celotne države (Rebuilding our Nation 2004: 14).

Obnova poteka počasi saj se pojavljajo številni problemi, ki otežujejo napredek. Najprej je potrebno omeniti varnostne razmere v nekaterih predelih države. Pomanjkanje varnosti privede do težav pri konstruiranju, gradnji in uporabi infrastrukture, po drugi strani pa bo dobro delovanje infrastrukture vplivalo na izboljšanje varnosti. Področje upravljanja z infrastrukturo je zakonsko zelo neurejeno, administrativni aparat za nadzor in regulacijo se sicer povečuje, problem pa je pomanjkanje usposobljenega osebja, ki bi imelo izkušnje pri upravljanju z infrastrukturo. V ad-hoc obnovo infrastrukture je na bilateralni ravni vključenih veliko partnerjev, zaradi pomanjkanja koordinacije med njimi in zgoraj omenjenih težav pa rezultati kljub sorazmerno visokim investicijam pogosto ne dosežejo pričakovanj (Securing Afghanistan's Future 2004: 41-42).

Celotna poraba denarnih sredstev bo po podatkih iz Securing Afghanistan's Future (2004: 43) za področje infrastrukture je za obdobje 2004-2005 ocenjena na 13,9 milijard dolarjev. Predvidena razdelitev po sektorjih je naslednja: 46 % denarja bo namenjenega transportu, 26 % za energijo, rudarstvo in telekomunikacije 14 % za upravljanje z naravnimi viri, prav toliko (14 %) pa tudi za sektor urbana infrastruktura. Za vzdrževanje infrastrukture namerava država poskrbeti z uvedbo

cestnin in takse na gorivo, visoke stroške energije namerava pokriti z relativno visokimi tarifami, pri upravljanju z naravnimi viri se bo izogibala raznim subvencijam, uporabniki pitne vode pa bodo hkrati plačevali tudi stroške vzdrževanja vodnega omrežja. Za vzdrževanje urbane infrastrukture je poskrbljeno z davkom na stavbno zemljišče, ki pa je relativno nizek (v Kabulu znaša je 4 ameriške dolarje), tako da še vedno obstaja možnost za njegovo povišanje in povečanje državnih prihodkov (Securing Afghanistan's Future 2004: 43).

4.2.1 Transport

Transport ljudi in blaga v Afganistanu je odvisen od cestnega omrežja in letalskih kapacitet, ki pa so trenutno v zelo slabem stanju, kar pove tudi podatek, da je le 16 % 21.000 kilometrskega državnega cestnega omrežja asfaltiranega. Take razmere povečujejo stroške potovanja za ljudi in kot tudi transport blaga. Z razširitvijo in izboljšavo cestnega in vzpostavitev železniškega omrežja, civilnega letalstva ter transportnih storitev, želi vlada zmanjšati potovalni čas s tem pa tudi spodbuditi nacionalno in regionalno integracijo, razvoj in varnost. Naj navedem primer: dolžina regionalnega koridorja Taškent-Kabul-Karaci je 3.720 km, trenutno je potovalni čas skozi ta koridor ocenjen na 72 ur, po izboljšavah pa naj bi bilo to razdaljo mogoče prepotovati v 36 urah. Po pričetku obnovitvenih del januarja 2002 in dokončanju obnove tunela Salang²⁷ v gorovju Hindokuš v juliju 2004 se je potovalni čas s severa Afganistana do Kabula skrajšal iz treh dni na manj kot 10 ur (http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan/baa--salang_tunnel.pdf, 22. 7. 2005). Tudi Bray (2005: 30) piše o dosežkih pri gradnji cest, pri čemer navaja, da je bila decembra 2003 uradno odprta obnovljena 482 km dolga glavna cesta Kabul-Kandahar, ki bo prebivalcem prinesla ekonomske in socialne koristi.²⁸

---

²⁷ Tako je po letu 1997 spet omogočen promet skozi 2,7 km dolg tunel na 3.400 m nadmorske višine (<http://www.worldbank.org.af/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/SOUTHASIAEXT/AFGHANISTANEXTN/0,,contentMDK:20143800~menuPK:141137~piPK:217854~theSitePK:305985,00.html>, 22. 7. 2005). Skozi tunel naj bi na dan peljalo okrog 1.000 vozil, ki opravijo prevoz do 8.000 potnikov, poleg tega pa skozi tunel prepeljejo tudi okoli 70 % goriva, ki se ga porabi v Kabulu (http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan/baa--salang_tunnel.pdf, 22. 7. 2005).

²⁸Na primer: hitrejši transport proizvodov na trg, hitrejši dostop do izobraževalnih, zdravstvenih in drugih storitev. Zaradi obnove ceste se je potovalni čas med mestoma namreč skrajšal iz približno treh dni na pet do šest ur vožnje (Bray 2005: 30).

Do leta 2015 naj bi delež asfaltiranih cest povečali s sedanjih 16 % na 48 %, oziroma od sedanjih 0.15 km na 1.000 prebivalcev na 0,46 km na 1.000 prebivalcev. Ključno investicijo v cestno omrežje predstavlja konstrukcija 2.323 km t.i. »super koridorjev« v cestni krog ter gradnja povezovalnih cest do sosednjih držav. Pomembno je omeniti tudi načrte za gradnjo 2.175 km avtocest ter asfaltiranje in obnovitev 4.484 km provincialnih cest, ki naj bi province povezale med sabo. Glede na razvoj cest in potreb trgovine se bo definitivno povečal tudi promet. Po podatkih je bilo v letu 2003 14 motornih vozil na 1.000 prebivalcev, v letu 2015 naj bi število naraslo na 40. Načrtovana je tudi gradnja železniških povezav iz sosednjih držav do omenjenega cestnega kroga, s čemer bi se olajšal prevoz gradbenega materiala ter velikih pošiljk iz sosednjih držav, po drugi strani pa je železnica zelo primerna tudi za prevažanje rud (povzeto po *Securing Afghanistan's Future 2004*: 45).

Civilno letalstvo je zelo pomembno za povezavo države s tujino, tako v smislu prevoza ljudi kot tudi izvoza oziroma uvoza blaga ter nenazadnje tudi turizma. Ob izboljšanju varnostne situacije je namreč do leta 2015 predvideno odprtje 30 turističnih središč. Cilji oživitve letalskega prometa so naslednji: do leta 2010 naj bi 20 letališč v državi ustrezalo standardom Mednarodne organizacije civilnega letalstva (International Civil Aviation Organization – ICAO), od katerih bi bila 4 mednarodna, do leta 2020 pa naj bi bilo takih že 30 letališč, od teh 5 mednarodnih. Zaenkrat še nobeno letališče v državi ne dosega omenjenih standardov. Ključne investicije so predvidene za obnovo in izboljšavo kabulskega letališča, prav tako tudi nadgradnjo letališč Herat, Mazar-I-Sharif in Jalalabad v mednarodna letališča, izboljšavo 15 domačih letališč ter vzpostavitve sistema za upravljanje zračnega prometa, usklajenega z mednarodnimi standardi (*Securing Afghanistan's Future 2004*: 45).

4.2.2 Energija, rudarstvo in telekomunikacije

Že v poglavju o splošnih značilnostih sem omenila, da ima Afganistan veliko neizkoriščenih energetskih virov, od katerih so najpomembnejši zemeljski plin, premog in hidroenergija. Po nekaterih ocenah je hidroenergetski potencial ocenjen na 25.000 megavatov, rezerve zemeljskega plina pa na 120 milijard m³. Energija je v prvi vrsti osnova za življenje ter gonilo gospodarskega in družbenega razvoja, zato jo bo potrebno bolj izkoristiti in to področje z ustrezno zakonodajo

tudi urediti. Zato bo od predvidenih 3,6 milijarde dolarjev sredstev namenjenih za investicije v energijo, rudarstvo in telekomunikacije do leta 2010 kar 76 % namenjenih za proizvodnjo, prenos in distribucijo energije, 11 % za proizvodnjo nafte in plina, le 3 % za rudarstvo ter 10 % za telekomunikacije (Securing Afghanistan's Future 2004: 43).

Veliko projektov se izvaja v smeri povečanja proizvodnje energije, distribucije le-te in omogočanja čim večjemu številu prebivalcev dostop do nje. Podatki, ki jih Securing Afghanistan's Future (2004: 50) navaja za leto 2003, kažejo, da ima dostop do energije le 6 % populacije, od tega je le 234.000 naročnikov priključenih na javno energetska omrežje, predvsem v večjih mestih (kar 30 % le-teh v Kabulu), v ruralnih področjih pa dostopa do energije praktično ni, poraba električne energije namreč znaša le 12kwh/prebivalca. Cilj vlade je do leta 2015 omogočiti 33 % populacije dostop do električne energije ter v istem časovnem obdobju povečati tudi dostopnost do zemeljskega plina z 8 % na 42 % populacije (Securing Afghanistan's Future 2004: 50). Vlaganja v nove kapacitete za pridobivanje energije vključujejo: obnovo obstoječih hidroelektrarn, dokončanje plinskih turbin v Kabulu, gradnjo novih hidroelektrarn, gradnjo daljnovodov, v primeru primanjkljaja energije pa je predviden uvoz iz Uzbekistana in Irana. Pridobivanje zemeljskega plina zahteva obnovo starih in gradnja novih kapacitet za izkoriščanje, iskanje novih virov zemeljskega plina, pri distribuciji pa je trenutno prioriteto vlaganje v gradnjo plinovodov. Nafta se bo večinoma uvažala, zato je predvidena gradnja rezervoarjev.

Afganistan ima tudi precejšen potencial za razvoj rudarstva, saj ima rezerve rudnin, in sicer premoga, industrijskih mineralov, kamnitih materialov, nekaterih kovin ter dragih kamnov. Slabo razviti rudniki, pomanjkanje infrastrukture za dostop do najdišč in ustrezno usposobljenega osebja so otežili izkoriščanje, še posebej v zadnjih dveh desetletjih, kar kaže tudi podatek, da proizvodnja rudnin prispeva le 1 % bruto družbenega produkta (Securing Afghanistan's Future 2004: 51). Zato vizija vlade zajema zakonsko ureditev in reguliranje tega področja, obnovitev rudnikov premoga, povečanje izkoriščanja bakrene rude in kamnitih materialov pa bo prepustila investitorjem iz privatne sfere. V prihodnosti bi bile smiselne tudi investicije v izkoriščanje soli in dragih kamnov.

Področje telekomunikacij se v pokonfliktnem času izredno hitro razvija, v zadnjih treh letih še posebej na področju mobilne telefonije. Predvsem v večjih mestih se je izboljšala kvaliteta in dostopnost telekomunikacijskih storitev, cilji razvoja pa so modernizirati in razširiti telekomunikacijsko omrežje (tako fiksno kot tudi mobilno telefonijo) in storitve, da bi se omogočil univerzalni dostop v celotni državi. Predvideno je namreč izredno povečanje števila telefonov, in sicer iz 1,6 na 1.000 prebivalcev (leto 2003) na 120 telefonov na 1.000 prebivalcev do leta 2015 (Securing Afghanistan's Future 2004: 53). Večina investicij za razvoj tega področja prihaja iz zasebnega sektorja, vladna prioriteta je le zakonska ureditev in regulacija področja. Velik interes zasebnega sektorja je razumljiv, vlaganje v telefonijo se namreč izplača, ker so dobički veliki. Po drugi strani pa je res, da je v vzpostavitvev telekomunikacijskega omrežja na začetku potrebno vložiti ogromno sredstev.

V Afganistanu sta trenutno prisotna dva mobilna operaterja. Prvi je Afghan Wireless Communications Company (AWCC) – združeno podjetje afganistanskega Ministrstva za komunikacije (20 % delež) in ameriškega podjetja Telecommunications Systems International, ki ima 80 % lastniški delež. Lastnik slednjega je ameriški podjetnik afganistanskega rodu, ki se je za razširjanje mobilne telefonije dogovarjal že s Talibani v 90-tih letih. Investicije tega operaterja v mobilno telefonijo so do sedaj znašale 14 milijonov ameriških dolarjev in so bile namenjene predvsem nadgradnji sistema. Drugi operater je podjetje Roshan, ki ima svojo mrežo razširjeno že v Pakistanu in po centralni Aziji. Zelo znan je po svojih razvojnih iniciativah, v afganistansko omrežje pa namerava vložiti najmanj 120 milijonov ameriških dolarjev (Bray 2005: 14-15).

Sredi maja je Ministrstvo za telekomunikacije začelo s 1 fazo gradnje telefonskih govorilnic v Kabulu, v kateri je predvidena namestitev 300 govorilnic, če se bo to izkazalo za uspešen projekt, jih bodo v bližnji prihodnosti tu namestili še 1.000 ter projekt razširili na ostala večja mesta. S tem naj bi omogočili dostopnost telefonskih storitev večjemu številu prebivalstva, saj bo telefoniranje iz govorilnic precej cenejše²⁹ od mobilne telefonije, ki trenutno prevladuje (Kabul Weekly, 1. 6. 2005: 1).

---

²⁹ Obe podjetji - Roshan in AWCC, ki v Afganistanu zagotavljata storitve mobilne telefonije za klice v svojem omrežju zaračunavata 5 afganijev na minuto (1 ameriški dolar = 42,8 afganijev), za klice iz enega v drugo omrežje pa 15 afganijev. Klic iz govorilnice pa bo stal le 1 afgani na minuto (Kabul Weekly, 1. 6. 2005: 3).

4.2.3 Upravljanje z naravnimi viri

Kmetijstvo predstavlja glavno dejavnost v Afganistanu, saj je več kot 80 % populacije odvisne od kmetijstva, kljub temu da je le 12 % od celotne državne površine primerne za obdelavo. Leta 1999 je bilo 30 % obdelovalne zemlje opremljene z namakalnimi sistemi, predvsem za pridelavo žita in gojenje povrtnin. Leta konfliktov in suše so prispevale k zmanjšanju obdelovalnih površin in učinkovitosti namakalnih sistemov ter posledično vplivale tudi na poslabšanje pogojev za živinorejo. Pašniki so za živinorejce zaradi omejenih površin še vedno zelo dragoceni in zato tudi predmet spora med nomadskimi plemeni ter ustaljenimi živinorejci. K poslabšanju razmer so prispevale tudi številne bolezni živali in nedostopnost veterinarskih storitev. Tudi gozdovi so utrpeli veliko škode v preteklih 20 letih, saj so ga veliko posekali za izvoz in kurjavo. Sodeč po sedANJI stopnji deforestacije, gozda čez 25 let praktično ne bo več. Celovit pristop vlade k razvoju in upravljanju naravnih virov zajema: zakonsko ureditev področja za učinkovito izrabo zemlje, gozdov, pašnikov in voda, pri čemer bo največ pozornosti namenjene razširitvi in izboljšanju namakalnih sistemov, kar bo prispevalo k razvoju poljedelstva kot tudi živinoreje. Predvidena sredstva za razvoj tega sektorja za obdobje 2004-2010 znašajo 1,8 milijarde ameriških dolarjev, 43 % za razvoj namakalnih sistemov (povzeto po *Securing Afghanistan's Future 2004*: 54).

4.2.4 Urbana infrastruktura

Konflikti, suša in vračanje beguncev so prispevali k hitri urbanizaciji v Afganistanu. V Kabulu je situacija najslabša, populacija se je namreč iz 400.000 prebivalcev v letu 1970 povečala na 1,7 milijona v letu 2000, v letu 2003 pa naj bi jih bilo že 2,8 milijona (*Securing Afghanistan's Future 2004*: 54). Problem je v tem, da je mestna infrastruktura (ceste, vodovod, nastanitvene zmogljivosti, komunalni sistem) še vedno pretežno uničena oziroma nezadostna, področje upravljanja z javnimi storitvami zakonsko neurejeno, delovanje občin pa neučinkovito. Podobno se dogaja tudi v ostalih večjih mestih. Kot primer navajam nekaj podatkov o razmerah v Kabulu: več kot 60 % mestnih cest je uničenih, le okrog 60 % odpadkov pobranih, dostop do pitne vode je omogočen le 30 % prebivalcev, kanalizacijski sistem pa le delno urejen (*Securing Afghanistan's*

Future 2004: 57). Mesto se širi, ljudje se naseljujejo na območjih, ki še nimajo urejenega vodovodnega, električnega in kanalizacijskega sistema in kjer posest sploh ni v njihovi lasti.

Na področju urejanja urbane infrastrukture bo potrebnega še veliko dela. Vlada si je na tem področju zadala naslednje cilje: izboljšanje stanovanjske infrastrukture in ureditev lastninske problematike, s čimer bo uredila množično priseljevanje ljudi, razširitev sistema javnih storitev (na prvem mestu je oskrba s pitno vodo, potem kanalizacija, zbiranje odpadkov itd.) in omogočanje večjemu številu ljudi dostopanje do njih, popravilo cest, graditev mestnih obvoznic in ureditev industrijskih con, s čimer namerava povečati zaposlenost in posledično tudi gospodarsko rast. Za financiranje ureditve urbane infrastrukture bo potrebnih 1,8 milijarde ameriških dolarjev (povzeto po *Securing Afghanistan's Future* 2004: 58).

4.3 TRETJI STEBER – GOSPODARSTVO, POLITIČNE REFORME IN JAVNA UPRAVA, VARNOST IN VLADAVINA PRAVA

4.3.1 Gospodarstvo

Gospodarstvo je v vsaki državi odvisno od različnih dejavnikov, najpomembnejši pa so: varnostne in politične razmere, družbeni napredek, geografska lega, infrastruktura, naravni viri, zanimanja tujih vlagateljev itd. Po drugi strani je gospodarstvo gonilna sila državnega razvoja, saj gospodarska rast pospešuje razvoj infrastrukture, izkoriščanje in uporabo naravnih virov, ustvarja nova delovna mesta, spodbuja razvoj infrastrukture in je osnovni vir prihodka za državo. Že v osnovi slabo razvito gospodarstvo je v letih konfliktov in politične nestabilnosti še bolj nazadovalo, država pa je postala odvisna od mednarodne pomoči. Afganistan je glede na bruto družbeni produkt na prebivalca³⁰, ki znaša 180-190 ameriških dolarjev in ocenjenih 70 % prebivalstva živečega v skrajni revščini³¹ trenutno ena izmed najrevnejših držav na svetu (*Securing Afghanistan's Future* 2004: 3). Neurejene politične in varnostne razmere so bile ugodne

---

³⁰ Po podatkih na spletni strani <http://www.afghan-web.com/economy/overview.html> (15. 6. 2005) je za obdobje 2002-2003 bruto družbeni produkt Afganistana znašal 4 milijarde ameriških dolarjev, izračun na prebivalca pa je bil narejen glede na ocenjeno število prebivalcev v Afganistanu (22 milijonov). Neformalna ekonomija naj bi dosegla še dodatnih 100 ameriških dolarjev bruto družbenega produkta na prebivalca (*Securing Afghanistan's Future* 2004: 6).

³¹ Britanski medij BBC News je marca 2004 objavil, da okrog 70 % Afganistancev živi z manj kot dvema ameriškim dolarjema na dan (http://bbc.news.co.uk./go/pr/fr/-/1/hi/world/south_asia/3582023.stm, 18. 1. 2005).

le za prodoren razvoj proizvodnje nedovoljenih drog, tihotapstva, nelegalne trgovine z orožjem in drugih tovrstnih dejavnosti, ki so nedvomno povezane tudi s terorizmom. V nadaljevanju bom zato opisala gospodarske razmere v Afganistanu ter gospodarske cilje, ki jih bo vlada na tem področju poskušala doseči do leta 2015.

Gospodarstvo v tej gorati državi že od nekdaj temelji na kmetijstvu, ki je bilo in je v veliki meri še vedno usmerjeno v zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb prebivalstva. Prevladuje gojenje žitaric (največ pšenice), zelenjave in sadja, pri tem pa je potrebno omeniti, da je uporaba umetnih gnojil pri pridelavi še zelo omejena. Razmeroma veliko je tudi živinoreje, ki je pomembna za proizvodnjo mesa in mleka. S stališča proizvodnje in kasneje prodaje kmetijskih pridelkov se ovire pojavljajo z vidika kvalitete, pakiranja, standardizacije proizvodov, transportnih možnosti in trženja. USAID je za izboljšanje situacije v kmetijstvu popravila 248 namakalnih naprav, izboljšala 220 milj namakalnih kanalov ter tako prispevala k boljšemu namakanju 840.000 akrov zemlje. Med drugim je usposobila tudi okrog 588.000 kmetovalcev za ravnanje s semeni in gnojili, s podporo omogočila 2,3 milijona cepljenj živali, obnovila 192 milj podeželskih cest ter namenila 1,7 milijona ameriških dolarjev za plačilo delovne sile (http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan/agriculture.html, 22. 7. 2005).

Voda je ključni vložek v kmetijstvo (namakanje), pa tudi za ostale panoge gospodarstva je zelo pomembna, vendar so vodni viri trenutno še zelo slabo izkoriščeni. Drugi neizrabljeni naravni viri so: rudna bogastva (bakrena ruda in železova ruda, zaloge premoga, zlata in dragih kamnov), zemeljski plin, nafta ter električna energija, ki predstavljajo velik gospodarski potencial te države. Industrijski sektor je izredno slabo razvit, večinoma gre za proizvodnjo, ki je povezana s kmetijstvom ali ročne izdelke. Med storitvami je najpomembnejša trgovina, ki je omejena z vidika restriktivnih tržnih režimov sosednjih držav, ki s tem spodbujajo nelegalno trgovanje. V letu 2000 so bili legalni trgovinski tokovi ocenjeni na 600 milijonov ameriških dolarjev, medtem ko naj bi nelegalni preseglji 2 milijardi ameriških dolarjev (Securing Afghanistan's Future 2004: 5). Izrednega pomena je tudi gradbeništvo, ki se zaradi številnih potreb po obnovitvenih delih in novogradnji hitro razvija. Ključno vlogo ima tudi finančni sektor, ki postaja s sprejemanjem ustrezne zakonodaje in odpiranjem novih finančnih institucij vse bolj izoblikovan. Struktura afganistanskega gospodarstva v letu 2003 je bila naslednja: kmetijstvo – 52 %, industrija – 24 %,

storitve – 24 %. Do leta 2015 je predvidena sprememba strukture v korist industrije (28 %) in storitev (29 %), delež kmetijstva pa naj bi se zmanjšal na 43 % (Securing Afghanistan's Future 2004: 4).

Omeniti je potrebno še problem neformalne ekonomije – gojenje maka in pridelovanje opija. Nelegalna proizvodnja drog se je v zadnjih desetih letih namreč občutno povečala, še vedno narašča in predstavlja alternativo drugim legalnim gospodarskim dejavnostim, saj proizvodnja maka zajame določen procent obdelovalne zemlje in delovne sile ter pomeni velik delež trgovine s sosednjimi državami. Nelegalna proizvodnja in prodaja opija, ki se odvija pod okriljem neformalne ekonomije in je v veliki meri povezana tudi s kriminalnimi združbami sosednjih držav, je v nasprotju z interesi vlade³² in cilji obnove države. Leta 2002 je bil izvoz opija ocenjen na vrednost več kot 2 milijardi ameriških dolarjev, kar naj bi v tem letu predstavljalo tri četrtine svetovne ponudbe (Securing Afghanistan's Future 2004: 5).

Kljub vsem problemom, ki se pojavljajo državi, je gospodarstvo v času postkonfliktne obnove ponovno oživel. Gospodarska rast je prisotna in pozitivno vpliva na urejanje varnostnih razmer, preko plačevanja davkov zagotavlja prihodek državi, nudi nove zaposlitvene možnosti in s tem redni dohodek za ljudi, daje afganistanskemu ljudstvu možnost aktivnega sodelovanja pri obnovi države in izboljšanju življenjskega standarda. Zaposlovanje v gospodarstvu pomeni tudi alternativo možnost zaposlovanja za pridelovalce maka oziroma opija. Strokovnjaki ocenjujejo, da bi za vidno izboljšanje družbenih razmer, pri pričakovani 2 % rasti prebivalstva, na leto gospodarska rast morala doseči stopnjo 5 % na leto³³ (Securing Afghanistan's Future 2004: 8).

Na razvoj gospodarstva je pozitivno vplival že sam konec konfliktov; s tem so namreč nastale razmere za izvajanje obnovitvenih programov, ki so osnova za gospodarsko rast na vseh področjih. V kmetijstvu se največ investira v namakalne sisteme, s čimer se povečuje produktivnost zemlje, širijo se območja obdelovalne zemlje, gojijo se različne kulture izboljšujejo se tehnike obdelave zemlje, obnavljajo se črede, s čimer se širi živinoreja, z izboljšanimi

---

³² Prihodkov v neformalni ekonomiji ne more nadzirati niti obdavčiti, hkrati pa ne more nadzirati kriminala, ki je s tem povezan.

³³ Če bi zraven upoštevali še odpravo neformalne ekonomije, ki je trenutno vir prihodka za mnogo ljudi, bi morala stopnja letno predvidoma doseči kar 7-9 % (Securing Afghanistan's Future 2004: 9).

prometnimi povezavami pa se bo izboljšala tudi dostopnost trga. Rezultat bo večja produktivnost v kmetijstvu in povečanje dohodkov zaposlenih v tem sektorju. H gospodarski rasti bodo velik delež prispevale tudi dejavnosti sektorjev industrije in storitev, predvsem gradbeništvo (zaradi ogromnih potreb po obnavljanju in izgradnji infrastrukture), transport (razvoj cestnega omrežja in prevozi), energetika (vzpostavljane energetskega omrežja) in finančni sektor (razvoj bank in bančnega sistema).

4.3.2 Politična tranzicija in javna uprava

V razmerah nenehnega vojskovanja je učinkovito delovanje oblasti nemogoče, za to je v državi potrebno vzpostaviti mir in varnost. Intervencija protiteroristične koalicije za osvoboditev Afganistana izpod talibanske oblasti je bila v bistvu zaključno dejanje po več kot dve desetletji trajajočem konfliktnem obdobju v Afganistanu. To se je začelo z invazijo sovjetske vojske leta 1979, ki se je po desetletju bojev z antikomunističnimi mudžahedini leta 1989 morala umakniti. Nadaljevalo se je z nesporazumi med mudžahedini glede delitve oblasti, ki so se razvila v državljansko vojno. V državi je vladal vedno večji kaos. Sledil je vzpon Talibanov, ki so hoteli združiti Afganistan, državi prinesiti mir in vzpostaviti družbo, ki bo temeljila na strogih pravilih šeriatskega prava. Kmalu so zavzeli 90 % ozemlja, njihov oblastni režim pa so priznale le 3 države, in sicer Pakistan, Savdska Arabija ter Združeni Arabski Emirati. V zameno za pomoč pri osvajanju države so na svojem ozemlju gostili teroristično organizacijo Al Kaida. Ta je iz Afganistana nemoteno delovala vse do terorističnih napadov 11. septembra 2001, po katerih je svet objavil vojno proti terorizmu. Sledila je združena vojaška akcija držav protiteroristične koalicije, ki je skupaj z UNIFSA uspela premagati Talibane. ZN so decembra 2001 v Bonnu organizirali konferenco za Afganistan, na kateri so bili postavljeni temelji za vzpostavitev miru, politično tranzicijo in obnovo v državi.

V zaključnem sporazumu konference v Bonnu, z originalnim naslovom Agreement on Provisional Arrangements in Afghanistan Pending the Re-establishment of Permanent Government Institutions (<http://www.auswertigesamt.de/www/en/infoservice/download/pdf/>

friedenspolitik/afghanistan/agreement.pdf, 24. 11. 2004) je bilo sporazumno določeno, da bo oblast v Afganistanu za naslednjih 6 mesecev prevzela Začasna oblast Afganistana (Afghan Interim Authority), sestavljena iz:

1. Začasne administracije (Interim Administration), ki bo imela predsednika, 5 podpredsednikov in še 24 članov, pristojna pa bo za: vodenje vseh državnih zadev, med drugim tudi za ustanovitev Centralne Banke Afganistana (Central Bank of Afghanistan) in popoln nadzorom nad finančnim poslovanjem države, za ustanovitev komisije za neodvisne Državne upravne komisije (Civil Service Commission), ki bo skrbela za zaposlovanje uradnikov v javni upravi, ter ustanovitev Komisije za človekove pravice (Human Rights Commission).
2. Posebne neodvisne komisije za sklic nujnega zasedanja Loya Jirge (Special Independent Commission for the Convening of the Loya Jirga), ki jo bo sestavljalo 21 strokovnjakov za ustavno in običajno pravo. Njena glavna naloga bo sklic in organizacija nujnega zasedanja Loya Jirge v obdobju 6 mesecev po vzpostavitvi Začasne oblasti. Na tem zasedanju se bo namreč odločalo o Prehodni oblasti (Transitional Administration) v Afganistanu (kot tudi njeni administraciji), ki bo nadomestila Začasno oblast in vodila državo, dokler ne bo na svobodnih in pravičnih volitvah izvoljena nova oblast.
3. Vrhovnega sodišča Afganistana (Supreme Court of Afghanistan) kot sodne veje oblasti. Poleg tega je sporazum predvidel še ustanovitev Sodne komisije (Judicial Commission), ki ji bo zaupana naloga gradnje sodnega sistema.

V taki obliki je po skupščini Začasna oblast Afganistana dejansko nastopila svojo funkcijo 22. decembra 2001, za njenega predsednika pa je bil izbran Hamid Karzai. Svojo funkcijo je opravljala vse do prvega sklica Loya Jirge v juniju 2002, kjer je v skladu s sporazumom iz Bonna (2001) sledilo oblikovanje Prehodne oblasti Afganistana (Transitional Authority of Afghanistan) za dobo 18 mesecev. 13. junija 2002 je bil s strani Loya Jirge Hamid Karzai izbran za predsednika Prehodne vlade, ki so jo poleg njega sestavljali še trije podpredsedniki, posebni svetovalec za varnost, 28 ministrov ter predsednik vrhovnega sodišča (<http://www.afghanland.com/history/transitional.html>, 17. 8. 2005). Vlada se je v dveh letih svojega delovanja soočila z velikimi izzivi: oblikovanjem ustave, pripravljanjem temeljev za izvedbo svobodnih in pravičnih volitev, vzpostavljanjem oboroženih sil ob hkratnem izvajanju demobilizacije več kot 200.000 nekdanjih bojnikov ter izvajanjem več milijard vrednega

procesa obnove (<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=1820&l=1>, 27. 7. 2005). Njena avtoriteta oziroma delovanje je bilo omejeno na večja mesta, oteženo pa zaradi še vedno trajajočih napadov Talibanov, nesoglasij med plemenskimi poglavarji ter počasi razvijajočim se gospodarstvom. A vendarle ji je pravočasno uspelo zagotoviti oblikovanje in informiranje javnosti o osnutku nove ustave³⁴ ter organizirati drugo zasedanje Loye Jirge, ki je pomenilo velik napredek v politični transformaciji države.

Proces oblikovanja in sprejemanja nove ustave se je odvijal od 5. oktobra 2002, ko je predsednik imenoval 9 članov Komisije za oblikovanje osnutka ustave³⁵ (Constitutional Drafting Commission), pa do 4. januarja 2004, ko je bila ustava dejansko sprejeta na ustavnem zasedanju Loye Jirge. Pomembnejši mejnik v tem procesu je bila še predstavitev osnutka nove ustave 3. novembra 2003 (sicer predvidena že za avgust), ki ga je opravila Ustavna komisija³⁶ (Constitutional Commission). S tem se je tudi začelo informiranje javnosti o določitih osnutku in odvijanje javne debate o njem. V procesu so bile mnoge kritike namenjene delovanju Ustavne komisije, še posebej glede prepozno objavljenega osnutka (le dober mesec pred ustavnim zasedanjem Loye Jirge), nezadostnega informiranja oziroma izobraževanja prebivalstva o njegovi vsebini in pomanjkanju javnih razprav na to temo (<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=2417&l=1>, 27. 7. 2005).

Po treh tednih razprav na ustavnem zasedanju Loye Jirge³⁷ je bila 4. januarja 2004 končno sprejeta nova afganistanska ustava. Predsednik države Hamid Karzai in predsednik ustavodajne skupščine sta sprejetje ustave vzneseno pozdravila kot »pomembno zmago 25 milijonov Afganistancev, ki začenjajo zgodovinsko pomembno poglavje vzpostavljanja nacionalne enotnosti v etnično, versko, jezikovno in kulturno pestri domovini Paštunov, Tadžikov, Hazarov, Uzbekov in Turkmengev« (Delo, 6. 1. 2004: 4). Nova ustava je v dvanajstih poglavjih opredelila

---

³⁴ V sporazum iz Bonna je bilo zapisano, da bodo do sprejetja nove ustave še vedno veljala določila ustave iz leta 1964, razen določil o državni ureditvi ter določil, ki so v nasprotju s sporazumom iz Bonna (<http://www.afghanland.com/history/bonn.html>, 17. 8. 2005).

³⁵ Njena naloga je bila pripraviti koncept nove ustave in priporočila za oblikovanje nove ustave, ki jih je potem predložila Ustavni komisiji (http://www.constitution-afg.com/drafting_comm.html, 14. 1. 2004).

³⁶ Sestavljena je bila iz 30 članov, njena primarna vloga v procesu pa je bilo posvetovanje o konceptu ustave z afganistanskim prebivalstvom (informiranje afganistanske javnosti o vsebini koncepta in procesu sprejemanja ustave, organiziranje javnih posvetovanj v provincah in med begunci itd.) ter priprava in objava osnutka nove ustave (http://www.constitution-afg.com/review_comm.html, 14. 1. 2005).

³⁷ Udeležila sta se ga 502 delegata (http://newsbbc.co.uk/go/pr/fr/hi/-/south_asia3238271.stm, 1. 12. 2004).

državno ureditev Afganistana ter osnovne pravice in dolžnosti njegovih državljanov. Iz določil ustave izhaja³⁸:

1. Afganistan je Islamska republika, neodvisna, enotna in nedeljiva država, z glavnim mestom Kabul.
2. Islam njena sveta vera, v nasprotju s katero ne sme biti noben zakon.
3. Paštunski in darijski jezik sta uradna jezika v državi.
4. Republika bo imela predsedniški sistem ter nacionalno skupščino, sestavljeno iz Wolesi Jirga ali ljudskega zbora (House of People), ki bo izvoljen neposredno od državljanov, in Meshrano Jirga ali zbora starešin (House of Elders).
5. Predsednik bo izvoljen neposredno od državljanov, bo vrhovni poveljnik oboroženih sil, imel bo dva podpredsednika, za svoje delovanje pa bo odgovoren državljanom in ljudskemu zboru (Wolesi Jirga).
6. Sodno vejo oblasti sestavljajo vrhovno sodišče (Stera Makhama), visoka sodišča in prizivna sodišča ter ostala, predvidena z zakonom.
7. V državi je potrebno spoštovati Ustanovno listino OZN, druge sporazume in konvencije, ki bodo sprejeti ter Univerzalno deklaracijo o človekovih pravicah.
8. Državljanji imajo pravico voliti in biti izvoljeni.
9. Moški in ženske imajo enake pravice in dolžnosti pred zakonom (<http://www.afghanland.com/history/constitution.html>, 17. 8. 2005).

Z novo ustavo je bila podana pravna podlaga za pravične in svobodne predsedniške ter parlamentarne volitve. Predsedniške volitve so bile predvidene že za junij 2004, a so bile odložene na september, dejansko izvedene pa šele 9. oktobra 2004 (http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/hi/south_asia3238271.stm, 1. 12. 2004)³⁹. V svetovni javnosti so se glede izvedbe demokratičnih volitev v Afganistanu pojavljali dvomi o pravičnosti in svobodnosti volitev⁴⁰. Nerealistično je bilo pričakovati, da se bodo volitve v Afganistanu odvijale

---

³⁸ Povzela sem le nekaj določil, ki so povezana z mojo diplomsko nalogo, več o tem na <http://afghanland.com/history/constitution.html>.

³⁹ Istočasno naj bi bile izvedene tudi parlamentarne in provincialne volitve, a so bile zaradi naraslega nasilja in logističnih problemov preložene na maj oziroma junij 2005.

⁴⁰ Mnenja so bila različna: da določene države še vedno nadzirajo plemenski poglavarji, ki ljudem vsiljujejo svojo voljo, da se po državi v predvolilnem času vrstijo eksplozije in se ljudje zaradi nevarnosti ne bodo udeležili volitev, da je predsednik tako rekoč »že izbran« s strani zahodnih držav in da bodo volitve samo še formalna potrditev favoriziranega predsednika itd. (http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/2/hi/talking_point3634116.stm, 1. 12. 2004).

po standardih zahodnih demokracij, še zlasti zato, ker je v državi do nedavnega vladal teokratični režim in je bila demokracija za mnogo ljudi nekaj popolnoma neznanega. Bistven korak v smeri demokratične ureditve države je bil narejen že s tem, da so bili volivci registrirani⁴¹ in volitve izvedene, zato bom v naslednjih vrsticah nekaj stavkov namenila tudi organizaciji volitev.

Za pripravo in izvedbo volitev so bila bistvena tri telesa:

1. Začasna afganistanska volilna komisija (Interim Afghan Electoral Commission - IAEC) – neodvisno telo za svetovanje vladi glede vseh z volitvami povezanih zadev, s pristojnostjo sodelovanja z OZN, še posebej z Misijo Združenih narodov za podporo Afganistanu (United Nations Assistance Mission to Afghanistan – UNAMA) pri pripravi in upravljanju registracije volivcev za prihajajoče volitve.
2. Skupno volilno upravno telo (Joint Electoral Management Body - JEMB) – pravno oziroma administrativno, ki je pred volitvami imelo nalogo izdati in objaviti pravila, procedure, navodila, obvestila voditi registracijski proces; imelo pa je tudi najpomembnejšo vlogo pri volitvah, saj je skrbelo za pripravo, potek in nadzor nad izvedbo volitev.
3. Sekretariat skupnega volilnega upravnega telesa (Joint Electoral Management Body - JEMBS) – operativno telo sestavljeno iz mednarodnega osebja UNAMA in afganistanskih državljanov, pristojno za izvedbo registracije volivcev, izobraževanje in usposabljanje osebja ter priprave in izvajanje volitev (<http://www.elections-afghanistan.org.af/main.html>, 24. 11. 2004).

9. oktobra 2004 je v 34-ih afganistanskih provincah za predsedniške volitve delovalo okrog 4.900 volilnih centrov z 22.000 volilnimi postajami, v sosednjem Iranu in Pakistanu pa še 2.800 volilnih postaj za begunce (<http://www.elections-afghanistan.org.af/Election%20Results%20%20website/english/english.htm>, 24. 11. 2004). Štetje volilnih lističev se je izvajalo v centrih v Kabulu, Mazar-i-Sharifu, Kandaharju, Jalalabadu, Kunduzu, Bamyanu in Heratu. Po neuradnih

---

⁴¹ Po skoraj enoletnem procesu, ki se je zaključil 20. avgusta 2004, je bilo registriranih okrog 10,6 milijonov afganistanskih volivcev (<http://www.afghanland.com/history/timeline/timeline.html>, 17. 8. 2005). Po novi ustavi imajo tudi ženske volilno pravico. Med registriranimi volivci jih je kar 41,3% (http://newsbbc.co.uk/go/pr/fr/hi/-/south_asia3238271.stm, 1. 12. 2004).

rezultatih štetja volilnih glasov je bil izmed 18 predsedniških kandidatov⁴² za predsednika izvoljen Hamid Karzai, 3. novembra 2004 pa je JEMB podal tudi uradne rezultate volitev, po katerih je s 55,4 % volilnih glasov zmagal Hamid Karzai, njegov največji tekmelec Yunis Qanooni pa je prejel le 16,3 % glasov (<http://www.ghan-web.com/politics/overwiev.html>, 15. 6. 2005).⁴³

Predsedniška kampanja in volilni dan nista minila brez zapletov in težav. Kljub povečanim varnostnim ukrepom⁴⁴ je bil na podpredsedniškega kandidata Ahmeda Zia Massuda izveden atentat, v Afganistanu so se vrstile številne eksplozije, plemenski poglavarji so ustrahovali predvsem ženski del populacije, ponekod so ljudje naleteli na zaprta volišča, ker je zmanjkalo volilnih lističev, na sam volilni dan pa se je zgodila še največja nepravilnost – ljudje naj bi volili večkrat. Črnilo v pisalih, s katerimi so volivcem barvali prste, da bi preprečili večkratno udeležbo na volitvah, naj bi bilo obstojno tudi do 3 tedne. A so volilni uslužbenci zaradi nepazljivosti ta pisala zamenjali s pisali za obkroževanje na volilnih lističih in črnilo se je enostavno lahko umilo s prsta. Takšna je bila tedaj uradna razlaga JEMB. To je skoraj pripeljalo do razveljavitve volitev, saj so ostali predsedniški kandidati in mednarodni opazovalci glasno opozarjali na nepravilnosti in poudarjali, da volitve niso bile »pravične in svobodne«. Postavili so izrecne zahteve po neodvisni mednarodni preiskovalni komisiji, ki je bila dejansko tudi ustanovljena za preučitev nepravilnosti volitev. Ugotovila je, da je rezultat kljub nekaj nepravilnostim vseeno veljaven. Dejstvo je, da kljub več kot 200.000 milijonom porabljenih evrov, predstavnikom ZN in afganistanskim sodelavcem, ki so delovali pod JEBM, ni uspelo organizirati volitev brez večjih nepravilnosti, kar je pri afganistanski javnosti vplivalo na zmanjšanje zaupanja v proces volitev in sodelujoče mednarodne organizacije (<http://www.spiegel.de/politik/ausland/0,1518,322491,00,13.10.2004>).

Afganistanski volivci so na prvih volitvah v zgodovini države pokazali veliko zanimanje za sooblikovanje oblasti, a pred njimi so še parlamentarne in provincialne volitve, ki so bile predvidene že za april 2005, a so bile odložene na 18. september 2005. Nanje se v Afganistanu že

---

⁴² Med njimi je bila tudi 1 ženska.

⁴³ Karzai je večino glasov prejel v paštunskih delih države (vzhodne in južne province), veliko glasov je prejel tudi na multietničnem zahodu in večjih mestih, Qanooni je 95 % glasov prejel v svoji rojstni provinci Panjšir in proti pričakovanjem dobil razmeroma malo tadžiških glasov (<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=3116&l=1>, 27. 7. 2005).

⁴⁴ 26.000 pripadnikov mednarodnih sil pod vodstvom ZDA in NATO je imelo nalogo skrbeti za varnost v volilnem času (http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/1/hi/world/south_asia/3631920.stm, 24. 11. 2004).

nekaj časa pripravljajo, pa tudi mednarodna skupnost aktivno sodeluje in v skladu z dogovorom izpolnjuje svoje obveznosti⁴⁵. Slednje bodo pomenile velik napredek v tranziciji le, če bodo varnostne razmere dopuščale poštena soočenja med več kot 5.000 kandidati, če bodo volitve pravočasno in pravilno izvedene in če bodo odražale resnično voljo ljudstva.

Nova oblast bo lahko uspešno delovala le ob podpori državne uprave, ki bo dovolj učinkovito skrbela za financiranje in izvajanje programov na področju varnosti, zdravstva, izobraževanja, socialne varnosti itd. Najboljšo sestavo državne uprave bo mogoče doseči le z zaposlitvijo izkušenega osebja iz nevladnih organizacij ter mednarodnih strokovnih krogov, ki bodo sodelovali s sedanjimi državnimi uslužbenci. V delovanje državne uprave se že zdaj vključujejo tudi strokovnjaki iz držav donatork, mednarodnih agencij in nevladnih organizacij, ki nadzirajo, poročajo in usklajujejo državno porabo ter uresničevanje programov. Z namenom izgradnje zakonskega, upravnega in fizičnega okolja, v katerem bodo državni uslužbenci lahko učinkovito in uspešno delovali, je bil leta 2003 oblikovan Program za reformo javne uprave (Public Administration Reform), odgovornost za koordinacijo tega programa pa je prevzela neodvisna komisija za upravno reformo in javno upravo (Independent Administrative Reform and Civil Service Commission).

Ključnega pomena v dolgoročni viziji afganistanske državne uprave za obdobje naslednjih 12 let je:

- ohranjanje trenutnega obsega uprave,
- večja specializiranost za posamezne sektorje, raznolikost in decentraliziranost,
- večja odgovornost, usposobljenost in opremljenost uprave,
- enakovredna zastopanost glede na spol in etnično pripadnost državljanov,
- delovanje na osnovi skupnih etničnih načel (Securing Afghanistan's future 2004: 63).

---

⁴⁵ Tako je po poročanju Afganistanske nacionalne televizije Kanada za JEMB prispevala donacijo v višini 6,5 milijona ameriških dolarjev, po besedah predstavnika za javnost JEMB so tega datuma skupno prejeli 100 milijonov ameriških dolarjev pomoči za volitve, potrebovali pa bi jih 400 (ISAF - Afghan media Review, 11. 6. 2005). Kot je poročala agencija Reuters je Evropska unija prihajajoče volitve podprla z 11,5 milijoni evrov, 4 milijone evrov podpore in več kot 100 opazovalcev pa je v Afganistan prispelo že v začetku julija (ISAF - International Media Press Review, 15. 6. 2005).

Skratka, delovala bo kot izvršilna veja oblasti, katere namen bo zagotavljanje varnosti in zaščite državljanov, ustvarjanje primerno urejenega okolja za razvoj privatnega sektorja in zagotavljanje dostopnosti osnovnih storitev za vse državljane.

4.3.3 Varnost in vladavina prava

(Ne)varnost je v Afganistanu primarnega pomena za njegovo obnovo. Brez zagotovitve določene stopnje varnosti v državi, prizadevanja za gospodarski razvoj, politično stabilnost, socialni razvoj, obnovo države in spravo med etničnimi skupinami, ne bo pozitivnih rezultatov, hkrati pa se bo spet pojavila možnost za izbruh večjih konfliktov. A reforme v zadnjih letih so pokazale, da je država na dobri poti k miru in stabilnosti, da si ljudje večinoma želijo sodelovati pri oblikovanju nove države in kažejo zanimanje za novosti. Po drugi strani pa dejstvo, da nevarnost talibanov in njihovih pripadnikov še ni minila, potrjujejo sporočila o reorganizaciji njihovih enot pod vodstvom Mule Omarja, ki se vrstijo preko medijev.

Dosedanji dosežki na področju varnosti vključujejo: ustanovitev afganistanske nacionalne vojske (Afghan National Army – ANA) in afganistanskih nacionalnih policijskih sil, začetek reforme Ministrstva za obrambo, izvajanje programa DDR, prizadevanja na področju razminiranja, oblikovanje strategije za boj proti proizvodnji prepovedanih drog, pregled nad institucijami državnega pravnega sistema in ustanovitev Neodvisne komisije za človekove pravice (Independent Human Rights Commission – AIHRC) (Securing Afghanistan's Future 2004: 63). Medtem ko se obnovitvene aktivnosti v Kabulu in ostalih večjih mestih zelo dobro odvijajo, je razvoj v odmaknjenih podeželskih delih države veliko bolj počasen⁴⁶.

Z operacijo Trajna svoboda⁴⁷ se je v Afganistanu začel izvajati boj proti pripadnikom in podpornikom teroristične organizacije Al Kaida, ki poteka v okviru mednarodnega boja proti terorizmu. Kljub uspehom, ki so jih predvsem ameriške specialne sile dosegle na tem območju, se v državi še vedno pojavljajo bombni napadi, eksplozije in nasilje, ki ga je potrebno odpraviti, da se bodo številne reforme lahko učinkovito izvajale. V Petersberški deklaraciji iz decembra 2002

---

⁴⁶ Predvsem zaradi še vedno odvijajočih se spopadov, zaradi katerih niso ustvarjeni pogoji za obnovo.

⁴⁷ ZDA letno prispevajo več kot 11 milijard ameriških dolarjev za izvajanje operacije Trajna svoboda (Securing Afghanistan's Future 2004: 78).

je bilo ameriškim, britanskim, turškim ter ostalim sodelujočim silam izraženo priznanje za dosedanje dobro opravljeno delo v Afganistanu, hkrati pa pozdravljeno delovanje mednarodnih mirovniških sil ISAF v Afganistanu (http://www.unama-afg.org/docs/_nonUN%20Docs/_internati-on-conference&Forums/BonnTalks/final%20communique%202%20dec%2002.pdf, 1. 12. 2004). Brez prisotnosti omenjenih mirovniških sil bi bila verjetnost ponovnega izbruha nasilja ter nastanka ugodnih razmer za bivanje teroristov zelo velika, slednje bi pomenilo veliko grožnjo ne le afganistanski vladi in prebivalstvu, ampak tudi mednarodnemu miru in varnosti. Tega si mednarodna skupnost ne želi, zato veliko držav prispeva enote in sredstva za vzdrževanje miru oziroma zagotavljanje varnosti v državi.

Delovanje ISAF v Afganistanu stane okrog 2 milijardi ameriških dolarjev na leto (Securing Afghanistan's Future 2004: 78). Za spopadanje z afganistanskimi varnostnimi problemi je velik začetni vložek mednarodnih donatorjev neizogiben, saj je potrebno vzpostaviti državne institucije (državno upravo, oborožene sile, policijo idr.), ki bodo v prihodnosti zagotavljale vse potrebno za mir in varnost v državi. S tem so (bodo) ustvarjene tudi ugodne razmere za obnovo države, zlasti pa za razvoj gospodarstva, ki pomeni vir sredstev za državni proračun in posledično financiranje delovanja države. Potrebe po finančnih sredstvih za izvajanje reforme v obdobju 2004–2010 so ocenjene na najmanj 2,4 milijarde ameriških dolarjev⁴⁸, ki bodo porabljeni predvsem za plače ljudi, ki so zaposleni v afganistanski policiji in vojski (Securing Afghanistan's Future 2004: 83).

Reforma varnostnega sektorja je najtežje izvedljiva reforma v Afganistanu, saj je njeno izvajanje odvisno od največjega števila dejavnikov, njen uspeh pa vpliva na mnoga druga področja razvoja. Zato je sodelovanje med mednarodno skupnostjo in novo afganistansko oblastjo ključnega pomena. V nadaljevanju bom opisala področja, ki so neposredno povezana z varnostjo v Afganistanu. Najprej bom opisala mednarodne varnostne sile ISAF, katerih ustanovitev je bila predvidena že v Bonnu leta 2001, sledilo bo poglavje o oblikovanju afganistanske vojske in aktivnostih na področju DDR ter deminiranja, nato pa še poglavje o oblikovanju policijskih sil, vladavini prava ter spoštovanju človekovih pravic.

---

⁴⁸ Od tega je 645 milijonov namenjenih za področje delovanja policije in izvajanja zakonov, milijarda in 43 milijonov za delovanje ANA, 420 milijonov za področje razminiranja, preostalo pa za DDR, sodstvo in boj proti proizvodnji nelegalnih drog.

4.3.3.1 Mednarodne varnostne sile ISAF

Na podlagi sporazuma iz Bonna (2001) je Varnostni svet OZN oblikoval mandat za ustanovitev ISAF, ki so bile v skladu z VII. poglavjem Ustanovne listine OZN z Resolucijo 1386 (2001)⁴⁹ dejansko ustanovljene, njihov mandat je bil podaljšan in razširjen z nadaljnjimi resolucijami: 1413 (2002), 1444 (2002), na območja izven Kabula z resolucijo 1510 (2003), 1536 (2003) in 1563 (2004), s čimer je bila dana tudi podlaga za vzpostavitev skupin za obnovo provinc (Provincial Reconstruction Teams - PRT). Po treh misijah, ki so jih v skladu z mandatom VS vodile Velika Britanija, Nemčija in Nizozemska, je vodenje četrte, 11. avgusta 2003, prevzela organizacija NATO. Naloge misije so: pomoč afganistanskim oblastem pri zagotavljanju varnosti v Kabulu in drugih operativnih območjih, pomoč pri obnovi države, pomoč pri vzpostavljanju varnostnih in obrambnih struktur ter razvijanje in usposabljanje ANA. Na politični ravni ISAF tesno sodeluje z afganistansko oblastjo, misijo UNAMA, agencijami OZN, nevladnimi organizacijami in mednarodnimi organizacijami, trenutno pa vodi tudi projekte Civilno vojaškega sodelovanja (Civil Military Cooperation – CIMIC)⁵⁰. Ti so namenjeni skrbi za zadovoljevanje osnovnih človekovih potreb, kamor spada preskrbovanje s pitno vodo, električno energijo in urejanje bivalnih prostorov. Skrbijo tudi za izboljševanje obstoječe infrastrukture, vključujejo pa se tudi v obnavljanje izobraževalnih in zdravstvenih ustanov (http://www.afnorth.nato.int/ISAF/about/about_history.htm, 5. 10. 2004).

Večnacionalnost je ključna značilnost ISAF, saj v tej misiji od novembra 2004 sodeluje več kot 8500 ljudi, ki prihajajo iz 37 različnih držav. Podrejena je Skupnemu poveljstvu sil v Brunssumu (Joint Force Command Brunssum) (http://www.globalsecurity.org/military/ops/oef_orbat_isaf6.htm, 1. 9. 2005). Glavni štab misije je v Kabulu in služi kot operativno poveljstvo, enote pa predstavljata dva elementa. Prvi je Mednarodna brigada v Kabulu (Kabul Multinational Brigade), ki jo sestavljajo tri mednarodne bojne skupine s pripadniki iz 20 različnih držav in delujejo v

---

⁴⁹ "Varnostni svet ... odobrava, kot je predvideno v Aneksu I v Sporazumu iz Bonna, ustanovitev ISAF za 6 mesečno obdobje, ki bo pomagala afganistanski Začasni oblasti pri zagotavljanju varnosti v Kabulu in sosednjih območjih, da bodo afganistanska Začasna oblast kot tudi osebje Združenih narodov lahko delovali v varnem okolju ...« (Resolucija VS 1386 (2001)).

⁵⁰ Gre za enote nemških oboroženih sil (Bundeswehr), ki v tujini izvajajo projekte civilno vojaškega sodelovanja. Prve enote za projekte CIMIC so bile oblikovane za delovnje v okviru operacije SFOR (Stabilization Force) v Bosni in Hercegovini in od takrat je bilo v nemških oboroženih silah na projekte CIMIC poslanih 1.400 ljudi (<http://www.bundeswehr.de/C1256EF4002AED30/CurrentBaseLink/N264HLPF973MMISDE>, 17. 8. 2005).

operativnem območju mesta Kabul, drugi pa skupine za obnovo provinc, ki delujejo v sklopu misije v severnem operativnem območju (Presentation ISAF 2005: 16). Vuk (2004: 6) piše, da so v Afganistanu v okviru izvajanja operacije Trajna svoboda, predvsem v južnem delu, nameščene tudi koalicijske sile s 13.800 pripadniki, v večini sestavljene iz ameriških vojakov (12.000), katerih vloga je boj proti opozicijskim silam, ki še delujejo v Afganistanu. Njihov boj se odvija še danes, saj opozicijske skupine še vedno napadajo v obnovi sodelujoče pripadnike raznih organizacij, mednarodnih varnostnih sil, cestne konvoje ter podtikajo eksplozivna sredstva.

Kot pravi Watkins (2003) so se ZDA zaradi potreb po zagotavljanju varnosti izven Kabula domislile alternative, in sicer skupin za obnovo provinc - PRT, ki bi v ostalih območjih ustvarile »ISAF effect«, kar z drugimi besedami pomeni razširitev varnosti tudi na druga območja v Afganistanu, da bi obnova lahko nemoteno potekala. Watkins (2003) prav tako piše, da je bila vizija PRT, da bi združili delovanje vojaškega in civilnega osebja v skupine 50 do 100 ljudi, dejansko se je to zgodilo 31. decembra 2002, ko je bila ustanovljena prva PRT v Gardezu, ki je delovala pod vodstvom ZDA. Kasneje je bilo pod vodstvom ZDA in drugih koalicijskih sil po Afganistanu ustanovljenih še več PRT.⁵¹ Pred kratkim je 5 PRT prešlo pod misijo ISAF, te so nameščene v severnem delu, in sicer v krajih: Kunduz, Feyzabad, Mazar-i-Sharif, Maimana ter Pol e Khomri (Presentation ISAF 2005: 18).⁵² Trenutno v Afganistanu obstaja 20 PRT skupin, ki imajo povprečno 50-60 pripadnikov, katerih cilj je razširiti vpliv in povečati legitimnost oblasti v ostalih regijah, preko povečanja varnosti in pospeševanja obnovitvenih in razvojnih aktivnosti (http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan.prt.html, 11. 5. 2005). Šket Jarm (2005a: 11) navaja, da je ISAF prevzel poveljevanje in kontrolo še nad dvema PRT na zahodu Afganistana v provincah Herat⁵³ in Farah, kjer so prej delovale vojaške enote koalicijskih sil v sklopu operacije Trajna svoboda, v pristojnost dobil podporno vojaško bazo v Heratu, v prihodnosti pa je načrtovano oblikovanje še dveh PRT, in sicer v provincah Ghor ter Baghdis.

---

⁵¹ V letu 2003 so bile ustanovljene naslednje PRT: v Bamyanu februarja, Kunduzu marca, Mazar-I-Sharifu julija, Parwanu novembra ter Heratu in Kandaharju decembra (Vuk 2004: 7).

⁵² Načrtovane so še tri faze širitve misije ISAF, in sicer proti zahodu, jugu in zadnja na preostalo območje Afganistana (Presentation ISAF 2005: 19).

⁵³ Kjer bo delovala večina avgusta napotenih pripadnikov slovenskega kontingenta - motorizirani vod iz 20. motoriziranega bataljona (Šket Jarm 2005a: 11).

Vuk piše (2004: 5), da je tudi Slovenija pripomogla k obnovi Afganistana. Podarila mu je namreč vojaško opremo in humanitarno pomoč v višini 30 milijonov ameriških dolarjev, organizirala usposabljanje srednjega menedžmenta deminerjev za 19 ljudi, v misiji ISAF 5 je sodelovalo 18 slovenskih vojakov, dva častnika pa sta sodelovala tudi v koalicijskem koordinacijskem centru. Drugi kontingent – 22 slovenskih vojakov je sodeloval v misiji ISAF v bazi Julian v Kabulu. Novi kontingent, sestavljen iz 39 pripadnikov, pa bo konec avgusta začel z delovanjem v vojaškem kampu Arena v bližini Herata (http://www.slovenskavojska.si/dogodki_arhiv/200508/t20050816.htm, 17. 8. 2005). Iz misije v bazi Warehouse v Kabulu sta se konec junija vrnila 2 pripadnika prvega kontingenta veterinarske enote Slovenske vojske, ki sta tam skrbela za zdravje ljudi in živali, od julija pa tam deluje drugi kontingent, v katerem sta prav tako dva pripadnika veterinarske enote (Pišlar 2005: 13). Šket Jarm (2005b: 15) piše, da je bilo na kabulskem letališču do 25. avgusta na misiji še 7 gasilcev iz slovenskih gasilskih poklicnih brigad, ki so skupaj s 40 gasilci iz različnih držav opravljali delo letaliških gasilcev in usposabljali domačine. Po končanih avgustovskih napotitvah in rednih rotacijah pa bo v Afganistanu približno 60 pripadnikov Slovenske vojske in gasilcev (Šket Jarm 2005a: 13).

4.3.3.2 Afganistanska nacionalna vojska - ANA

Ustanovitev apolitične in učinkovite afganistanske nacionalne vojske je predpogoj za varnost in stabilnost Afganistana. Njena naloga ne bo obramba države pred napadom tujih oboroženih sil⁵⁴, ampak varovanje države pred opozicijskimi skupinami, katerih namen je škodovanje avtoriteti nove oblasti. Služila pa bo tudi kot simbol nacionalne enotnosti, saj bodo v njej skupaj delovali pripadniki različnih etničnih skupin. Čeprav se v procesu usposabljanja in delovanju pripadnikov ANA pojavljajo razne ovire oziroma problemi (nepismenost, dezertiranje itd.)⁵⁵, je mogoče pričakovati, da bo cilj - 20.000 za delovanje usposobljenih pripadnikov do leta 2006 - kljub

---

⁵⁴ Afganistan in sosednje države (Pakistan, Tadžikistan, Uzbekistan, Turkmenistan, Iran in Kitajska) so namreč že 22. decembra 2002 v Kabulu podpisale Deklaracijo o dobrih medsosedskih odnosih (Declaration on Good-Neighbourly Relations), s katero so se zavezale, da se ne bodo vmešavale v notranje zadeve Afganistana (Securing Afghanistan's Future 2004: 82).

⁵⁵ Za svoje delo prejemajo pripadniki ANA v južni provinci od ameriških oblasti plačilo 75 ameriških dolarjev na mesec, obljubljen jim je bil tudi dodatek 2 ameriških dolarjev za nevarne operacije, ki pa ga nikoli niso videli. Zato prihaja do nezadovoljstva in zniževanja morale med vojaki, posledice pa so dezertacije (ISAF - International Media Review 16. 6. 2005).

vsemu dosežen.⁵⁶ Sodelovali bodo s koalicijskimi silami v bojih proti opozicijskim skupinam in z mednarodnimi silami ISAF.

Pri oblikovanju in usposabljanju ANA je bistvenega pomena tudi program DDR, katerega bistvo je razorožiti, demobilizirati odvečno vojaško osebje in ga ponovno vključiti v družbeno življenje. Razoroževanje in demobilizacija se uspešno izvajata, saj se je po nekaterih podatkih že okrog 60.000 pripadnikov umaknilo iz vojaške sfere (<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=3579&1=1>, 27. 7. 2005). Večji problem predstavlja reintegracija demobiliziranih vojakov nazaj v družbo. Brez zagotovitve ustreznih zaposlitvenih možnosti obstaja nevarnost, da se bodo bivši bojevniki začeli ukvarjati z nelegalnimi posli, obstaja celo možnost vzpona nelegalnih oboroženih skupin (Presentation ISAF 2005: 28).

Pripadniki afganistanske vojske se usposabljujejo tudi za odstranjevanje min in ostalih neeksplozivnih sredstev na afganistanskih tleh. Po podatkih *Securing Afghanistan's Future* (2004: 95) je v Afganistanu znanih še za okrog 788,7 km² z minami posejanih območij, na katerih je tudi veliko zemlje, ki je pomembna za kmetijstvo (namakalni sistemi, polja, pašniki), cest in naseljenih območij. Več kot 8.000 ljudi je bilo v letu 2004 usposobljenih za odstranjevanje min in več kot 8 milijonov m² zemlje očiščenih min in neeksplozivnih sredstev (<http://www.reliefweb.int/rw/RWB.NSF/db900SID/VBOL-6CAHKU?OpenDocument>, 15. 6. 2005). Odstranjevanje teh sredstev sicer napreduje, a pri tolikšni minirani površini je uspeh skoraj neviden. Afganistanska oblast je sicer že leta 2002 ratificirala konvencijo o prepovedi uporabe min t. i. Ottawsko konvencijo (Ottawa Convention) in začela z osveščanjem prebivalstva o tej nevarnosti. Kljub temu najbolj ogroženi še vedno ostajajo nič hudega sluteči prebivalci ruralnih predelov, predvsem ženske in otroci, ki hodijo delat na polja in ne vedo za minska polja. Večkrat se zgodi, da se s to nevarnostjo srečajo tudi enote ISAF⁵⁷, zato imajo v svoji sestavi strokovnjake za deminiranje.

---

⁵⁶ V procesu usposabljanja v Kabulu (Kabul Military Training Centre) je bilo pod ameriškim vodstvom do zdaj usposobljenih 5.200 pripadnikov ANA, nekaj enot ANA zdaj tudi že deluje v na jugu in vzhodu države (*Securing Afghanistan's Future* 2004: 88).

⁵⁷ To se je zgodilo tudi pripadnikom kontingenta Slovenske vojske julija letos, ko so vozilo pri patroljiranju v okolici Kabula zapeljalo na eksplozivno telo (Šket Jarm 2005a: 13).

Do leta 2015 so za področje oblikovanja ANA zastavljeni naslednji cilji:

- nadaljevanje procesa DDR za pripadnike enot sedanje afganistanskih oboroženih sil (Afghan Military Forces - AMF) in njena dokončna razpustitev,
- pospešitev transformacije specialnih enot AMF v enote za notranjo varnost⁵⁸ ter njihovo ponovno opremljanje,
- pospešitev procesa usposabljanja pripadnikov ANA, do leta 2010 bo predvidoma usposobljenih 40.000 pripadnikov, leta 2015 pa naj bi ANA glede na Petersberški sporazum (2002) štela predvidenih 60.000 do 70.000 pripadnikov,
- ustanovitev afganistanskih letalskih sil (Afghan Air Force),
- oprema ANA s sodobno opremo, predvsem mobilnim artilerijskim orožjem,
- dovršitev reorganizacije afganistanskega Ministrstva za obrambo, katere posledica bo zmanjšanje osebja za 30.000 uslužbencev,
- prenos popolnega nadzora nad ANA iz pristojnosti ZDA na Ministrstvo za obrambo (povzeto po Securing Afghanistan's Future 2004: 89).

Nacionalni varnostni svet (National Security Council) bo ustanovljen za koordinacijo med ministrstvi in ostalimi varnostnimi institucijami kot tudi koordinacijo aktivnosti držav donatorik na tem področju⁵⁹ (Securing Afghanistan's Future 2004: 81). Odgovoren bo demokratično izvoljeni vladi in zagotavljal nadzor nad varnostnim sektorjem. Prvi korak za vzpostavitev civilnega nadzora nad varnostnim sektorjem je bil narejen že z novo ustavo, ki je predsednika države postavila za vrhovnega poveljnika vojske.

4.3.3.3 Nacionalna policija in izvajanje zakonov

Jedro učinkovite notranje varnostne strukture je nacionalna policijska uprava, ki deluje v skladu z mednarodnimi policijskimi standardi ter uživa zaupanje in spoštovanje ljudstva. Oblast si je do decembra 2005 zadala cilj ustvariti 50.000 člansko uniformirano policijo, ki jo bo podpirala 12.000 članska mejna policija (Securing Afghanistan's Future 2004: 85). Z izvedbo administrativne reforme, napredovanjem gradnje infrastrukture in ustvarjanjem zadostnih

---

⁵⁸ Dokler ANA ne bo operativno sposobna za opravljanje teh nalog.

⁵⁹ Saj bo varnostni sektor še precej časa odvisen od mednarodnih donatorjev.

kapacitet naj bi afganistanske policijske sile do leta 2010 zaposlovale popolnoma profesionalno osebje. A kot piše Poucher Harbin mentorji niso računali s tem, da bodo morali usposablјati nepismene kandidate⁶⁰, ki na koncu usposablјanja ne bodo mogli napisati poročila o kriminalnem dejanju ali zapisati izjave priče, poleg tega pa v policijskih enotah manjka še veliko osnovne opreme⁶¹ (ISAF – International Media Press Review 16. 6. 2005). Dosedanji dosežki na tem področju zajemajo: ponovno ustanovitev centralne policijske uprave v Kabulu, ponovno odprtje kabulske Policijske akademije, ustanovitev neprekinjenega programa usposablјanja, ustanovitev Sklada za zakon in red v Afganistanu (Law and Order Trust Fund in Afghanistan – LOTFA) za pokrivanje stroškov delovanja policije (predvsem plač) in preskrbo policije s potrebno opremo (Securing Afghanistan's Future 2004: 85).

Ključni cilji v razvoju nacionalne policije in zagotavljanja spoštovanja zakonov so do leta 2010 naslednji:

- zaključiti reformo notranjega ministrstva in usposablјanje 62 000 pripadnikov policijskih enot in jih oskrbeti s potrebno opremo,
- sprejeti s strani UNAMA predlagan model razdelitve Afganistana na okoliše,
- ustanoviti avtocestne kontrole, kriminalni laboratorij in oddelek za boj proti terorizmu,
- ustanoviti Državni urad za kriminalna dejanja (State Office for Criminal Investigation),
- podaljšati LOTFA do leta 2006 in razviti sodoben plačilni sistem, ki bo zagotavljal plače primerne življenjskemu standardu,
- izvesti javno kampanjo osveščanja prebivalstva o vlogi in dolžnostih policije,
- ter ustanoviti mobilne mednarodne policijske skupine, ki bodo ocenile napredek in sposobnost afganistanske policije (Securing Afghanistan's Future 2004: 85).

Reforma notranjega ministrstva in usposablјanje policijskih enot v zaupanja vredne izvrševalce vladavine prava sta v polnem teku. Nemčija ima v okviru ISAF vodilno vlogo pri usposablјanju policijskih sil, pri čemer gre za svetovanje, mentorstvo, pomoč in skupno patroljiranje (Presentation ISAF 2005: 31). Po podatkih, ki jih navaja Poucher Harbin, je okrog 80 ameriških policijskih mentorjev, 3 ameriški uslužbenci sodnega oddelka ter 9 mednarodnih policijskih

---

⁶⁰ Zato so pismene usposablјali ločeno od nepismenih (slednjih je manj v večjih mestih).

⁶¹ Kot so pisala, papir, kolesa, motorna vozila, avtomobili, itd.

mentorjev od leta 2003 dalje usposobilo več kot 800 inštruktorjev za afganistansko policijo, ti pa so nadalje usposobili 40.000 policistov po celotnem ozemlju Afganistana (ISAF - International Media Press Review 16. 6. 2005). Ali bodo akterji sistema notranje varnosti tudi uspešno delovali v praksi, se bo pokazalo šele čez nekaj časa, na to pa bo bistveno vplivalo zaupanje prebivalstva v njihovo delo.

4.3.3.4 Boj proti proizvodnji nelegalnih drog

Že v poglavju o gospodarstvu sem omenila, da daje proizvodnja in trgovanje z nelegalnimi drogami velike prihodke, zato se tudi toliko ljudi ukvarja s to dejavnostjo. V neurejenih vojnih razmerah so bili v Afganistanu izredno ugodni pogoji za pridelavo prepovedanih drog, ki so v bistvu pomenile pomemben vir prihodka prebivalstva. Proizvajalci so si utrdili položaj na svetovnem trgu, saj proizvodnja opija v Afganistanu po nekaterih podatkih obsega kar tri četrtine svetovne proizvodnje opija, od česar ga 90 %⁶² v obliki heroina najde svojo pot na evropske trge (Securing Afganistan's Future 2004: 78). Da bi svoj položaj v prihodnosti tudi ohranili, se proizvajalci povezujejo z opozicijskimi skupinami, ki nasprotujejo nacionalni enotnosti Afganistana, novi državni oblasti ter vladavini prava, podpirajo teroristične skupine, pogosto pa so vpleteni še v trgovino z orožjem. Z vsem tem skrbijo za vzdrževanje negotovih razmer v državi.

Cilji in naloge za delovanje na področju boja proti proizvodnji prepovedanih drog so bili leta 2003 objavljeni v Nacionalni strategiji za nadzor nad drogami (National Drug Control Strategy - NDCS), ki obsega petih ključnih elementov: zagotovitev alternativnih življenjskih možnosti za afganistanske pridelovalce maka, razširitev izvajanja zakona o drogah na celotno območje Afganistana, izpopolnitev zakonodaje za nadzor nad drogami, ustanovitev učinkovitih institucij ter predstavitev preventivnih programov in programov za odvajanje od drog. Splošni cilj je preprečiti (in odstraniti) proizvodnjo, porabo in trgovanje prepovedanih drog znotraj države ter omejiti izvoz Afganistana do leta 2012. Zavedati se je potrebno, da bo državi to uspelo le, če bo

---

⁶² Tudi Agence France Presse navaja, da je Afganistan eden od največjih proizvajalcev opija, ki se uporablja za izdelavo heroina, in je vir za 90 % heroina, ki se trži na ulicah Evrope (ISAF – International Media Press Review 20.6.2005).

zagotovljena gospodarska rast in proizvajalcem maka ponujene alternativne dejavnosti za preživetje (Securing Afghanistan's Future 2004: 85).

Predlog za eno izmed alternativnih dejavnosti proizvodnji opija je pridelava žafrana. Oddelek za kmetijstvo v provinci Herat (Herat Agriculture Department) bo v sodelovanju z danskim Odborom za pomoč afganistanskih beguncem (Danish Committee for Aid to Afghan Refugees - DACAAR) in Washingtonsko univerzo (Washington University) izvedel poskusni projekt gojenja žafrana na 60 hektarih območja province Herat poročja Pagah (ISAF - Afghan Media Review 2005). O tem projektu govori tudi pisni prispevek Saffron – an alternative to opium cultivation in western Afghanistan (<http://reliefweb.int/rw/RWB.NSF/db900SID/vBOL-6cahku?OpenDocument>, 15. 6. 2005), kjer piše tudi, da je za zamenjavo gojenju opija je napotrebno najti tako alternativo, pri kateri bo kljub majhnim površinam proizvodnja prinašala velike dobičke⁶³.

Trenutni dosežki na tem področju obsegajo:

- ustanovitev Direktorata za boj proti drogam (Counter Narcotics Directorate - CND) pod okriljem NSC, ki bo deloval kot tehnično in svetovalno telo ter skrbel za izvrševanje ciljev NDCS,
- ustanovitev podružnic CND v Jalalabadu, Kandaharju, Faizabadu, Mazar-i-Sharifu in Heratu,
- sprejetje NDCS s ciljem preprečevanja (in odstranitve) proizvodnje, trgovanja in porabe nelegalnih drog,
- ustanovitev policijskih enot za boj proti drogam (Counter-Narcotics Police of Afghanistan - CNPA) v okviru Ministrstva za notranje zadeve, ki bodo imele svoje izpostave v Kabulu in 7 ostalih regionalnih centrih (Kandaharju, Jalalabadu, Faizabadu, Mazar-i-Sharifu, Kunduzu, Heratu in Lashkargarju),
- sprejetje nacionalnega zakona proti drogam (20. oktobra 2003) (Securing Afghanistan's Future 2004: 86).

---

⁶³ Po besedah Sayed Mohammad Akbar Agha, vodje Fakultete za kmetijstvo (Agriculture Faculty), je žafran zdravilna rastlina in 1 gram le-te stane 5-10 ameriških dolarjev v Evropi in 200 afganijev (4 ameriške dolarje) v Afganistanu (ISAF - Afghan Media Review 18. 6. 2005).

Enote za boj proti drogam so bile predvsem v zadnjem času zelo aktivne in učinkovite, saj so v zadnjem času zasegle precejšnjo količino drog. Kot je moč razbrati iz novic se v Afganistanu pogosto zgodi, da enote za boj proti drogam pošiljke opija, heroina ali kemičnih snovi za pridelavo drog zasegajo v tonah in ne gramih oziroma kilogramih, kot se to dogaja pri nas. Tako Kabul Weekly (1. 6. 2005: 1) poroča o zaseženih 2,5 tonah na največji tržnici z drogami na meji s Pakistanom, kjer se na dan izmenja tudi do 1.000 preprodajalcev ter tihotapcev z opijem ali heroinom. Kabul Weekly v istem članku navaja še, da je bilo le nekaj dni pred tem dogodkom tudi v vasi Bahram Shah⁶⁴ zaseženih 550 kg heroina in 3,5 tone kemičnih sestavin za pridelavo heroina.

Prednostni cilji in potrebe na tem področju so:

- zagotavljanje razvoja institucij za boj proti proizvodnji in trgovanju z nelegalnimi drogami, k čemur spada tudi skrbna izbira, šolanje ter usposabljanje pripadnikov CND, CNPA in mejne policije,
- izdelava dolgoročnega akcijskega in finančnega načrta za izvajanje NDCS v skladu s katerim bi se v določenem obdobju popolnoma preprečila proizvodnja in trgovanje z nelegalnimi drogami, posebej še določitev aktivnosti na provincialni in lokalni ravni,
- ponudba alternativnih možnosti sedanjim pridelovalcem maka, da ga bodo nehali gojiti,
- izvajanje aktivnosti v smeri izkoreninjanja proizvodnje ne samo trdih ampak tudi mehkih drog (npr. marihuane),
- dosledno izvajanje preiskovalne in obveščevalne dejavnosti kot tudi poostrene mejne kontrole,
- izvajanje nacionalnega programa ozaveščanja prebivalstva o škodljivosti drog Securing Afghanistan's Future 2004: 87).

Zatiralni ukrepi bi v Afganistanu lahko imeli dramatične posledice, še posebej zdaj, ko so po dveh desetletjih konfliktov vse moči mednarodne skupnosti uprte v stabilizacijo države in

---

⁶⁴ Tudi tiskovna agencija Xinhua 2 tedna kasneje poroča tridnevni akciji enot za boj proti drogam, v kateri so v tridnevni akciji na območju vasi Bahram Shah v bližini pakistanske meje zasegli 4 tone heroina, aretirali 7 tihotapcev drog ter zasegli še nekaj orožja (ISAF – International Media Press Review 15. 6. 2005).

oživljanje gospodarstva. Na žalost opijska ekonomija še vedno cveti, njen donos⁶⁵ pa močno presega potrebe po preživetju in zmanjševanju revščine. Pridobivanje opija bi za kmete zagotovo postalo bolj nezanimivo, če bi sicer počasi rastoče afganistansko gospodarstvo poskrbelo tudi za razvoj kvalificirane, usposobljene in prilagodljive delovne sile ter prožnih trgov delovne sile, ki se bodo sposobni odzvati na gospodarske spremembe (Vuk 2005: 27).

4.3.3.5 Vladavina prava

Za obnovo in utrjevanje novega vladajočega režima je izredno pomembno, da država temelji na vladavini prava. Saj le ta zagotavlja ustrezno okolje za uspešno delovanje oblasti, investiranje in gospodarski razvoj ter gradnjo javnega zaupanja v politično strukturo. Glavni cilj na poti k učinkoviti sodni veji oblasti je vzpostavitev delujočega sodnega sistema, usklajenega z nacionalnimi in mednarodnimi standardi ter načeli, ki bodo zagotavljala, da bodo pravice vseh državljanov spoštovane in zaščitene pred zakonom. Zato je potrebno okrepiti tri ključne institucije: Vrhovno sodišče, Ministrstvo za pravosodje ter Državno tožilstvo, na daljši rok pa je cilj ustanoviti še močne lokalne institucije, ki bodo skrbele za varnost in izvajanje zakonov tudi potem, ko bo mednarodna skupnost zmanjšala svojo prisotnost pri zagotavljanju varnosti (Securing Afghanistan's Future 2004: 90).

V Afganistanu so se na področju sodne veje oblasti že začele oziroma zgodile naslednje aktivnosti: usposabljanje za sodnike in obrambne svetovalce, fizična obnova sodne infrastrukture, revizija obstoječih zakonov in njihova poenostavitev, začela se je tudi javna kampanja za osveščanje ljudi o razvoju sodne veje oblasti po televiziji in radiu, že predhodno pa so bile za to področje narejene številne študije, ki so pomagale pri oblikovanju sodne veje oblasti (Securing Afghanistan's Future 2004: 90).

Vzpostavitev novega sodnega sistema v povojnem Afganistanu je obsežen proces, v katerem bo potrebno zagotoviti medsebojno povezovanje med islamskim pravom (šeriatskim pravom), ki ga bodo vsebovali ustava in zakoni, lokalnimi/plemenskimi institucijmi (plemenske skupščine-jirge), ki bodo zastopale voljo ter interese lokalnega prebivalstva, obstoječimi zakoni, ki jih bo

---

⁶⁵ Leta 2004 je imel opij v primerjavi z žitom kar 28-krat višjo ceno (Vuk 2005: 27).

treba predelati, ter osnovnimi načeli varovanja človekovih pravic, ki so opredeljene v Univerzalni deklaraciji človekovih pravic (Universal Declaration of Human Rights) (Wardak 2004: 19).

Cilji za prihodnjih 12 let razvoja sodnega sistema obsegajo:

- administrativno okrepitev Vrhovnega sodišča, Ministrstva za pravosodje in Državnega tožilstva, obnovo sedežev teh institucij ter obnovo sodnega aparata v provincialnih centrih in ključnih okrožjih,
- oblikovanje baz podatkov in sodnih odločitev v sodnih procesih ter arhiva,
- distribucijo pravne publikacije,
- vpeljavo avtomatiziranega podatkovnega sistema za registracijo in iskanje zapornikov,
- obnovo ter izgradnjo novih zaporov in vzgojnih kapacitet (zapor za ženske v Kabulu, vzgojni zavod za mlade prestopnike itd.),
- ustanovitev Nacionalnega Centra za usposabljanje (National Training Centre) za sodne uslužbence in razvoj osnovnega programa z usposabljanje uslužbencev,
- ustanovitev Enote za revizijo zakonov (Law Revision Unit) in revizijo zakonov, ki morajo biti v skladu z afganistansko ustavo,
- ocenitev reforme sodstva v prvih sedmih letih in izdelavo poročil o izvajanju človekovih pravic (Securing Afghanistan's Future 2004: 91).

Na konferenci v Tokiu je bilo s strani donatorjev le malo pozornosti namenjene razvoju sodnega sistema, zaradi zagotavljanja varnosti sta imeli prednost vojska in policija. Noben sodni sistem namreč ne more uspevati v razmerah nevarnosti in korupcije, kjer so sodniki predmet zastraševanja in podvrženi vplivu premožnih. (<http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=1631&1>, 27. 7. 2005). Za potrebe novega sodnega sistema, sta bistvenega pomena predvsem kvalitetno izšolano in izkušeno osebje (odvetniki, preiskovalci in sodniki), ki ga zaradi preteklega konfliktnega obdobja zelo primanjkuje, ter pravna podlaga za delovanje, ki jo predstavljajo ustava in zakoni. Osnova za delovanje je dana, a vprašanje je, koliko časa bo še trajalo, preden bo sodstvo v resnici lahko učinkovito izvrševalo svojo dolžnosti.

4.3.3.6 Spoštovanje človekovih pravic

Po več kot dveh desetletjih nasilja in spopadov v Afganistanu ni mogoče pričakovati, da bodo ljudje zlahka zaupali novemu oblastnemu režimu in se počutili varne. Pridobivanje zaupanja bo dolgoročen proces, ki ga bo mogoče uspešno voditi le, če bosta v Afganistanu vladala mir in stabilnost, država pa zagotovila ustrezne mehanizme za ugotavljanje kršitev človekovih pravic in enakost ljudi pred zakonom. V skladu z novo afganistansko ustavo je bila junija 2002 ustanovljena AIHRC⁶⁶, katere naloge so izvajanje nadzorovanja in preiskovanja kršitev človekovih pravic, izobraževanja o človekovih pravicah, še posebej pa nadzorovanje in preiskovanje kršitev pravic žensk in otrok ter zakonska ureditev tega področja. Njeno delovanje bo v prihodnosti potrebno podrobneje urediti z zakonom, razširiti delovanje komisije z enotami po celotni državi, zagotoviti sredstva za pravno pomoč, še posebej skupinam, ki so najbolj izpostavljene kršitvam (ženske, otroci in begunci), izdati policijski priročnik, ki bo vseboval tudi poglavje o človekovih pravicah ter zagotoviti reševanje ozemeljskih sporov, ki so pogosto vzrok za kršenje človekovih pravic (povzeto po *Securing Afghanistan's Future* 2004: 92).

Posebne pozornosti bodo deležne ženske, katerih življenje je bilo v preteklosti zelo malo vredno. V času talibanskega režima so se ljudje morali ravnati strogo po koranu. Ženske so morale od 12 leta naprej nositi pokrivalo »burka«, s katerim so bile v celoti zakrite, videla so se lahko le stopala in dlani, niso imele pravice do izobraževanja, bile so pravzaprav sredstvo za proizvodnjo potomcev, saj so morale biti poslušne, delovne in ubogljive ter podrejene svojemu možu. Poroke so bile v Afganistanu že v času otroštva vnaprej dogovorjene (Areh 2002:122-124).

Novo obdobje se je za ženske začelo po padcu talibanskega režima, ko jim ni bilo več potrebno nositi burke, ko so se deklice spet lahko vpisale v šolo, ženske pa ponovno zaposlile v zdravstvu, šolstvu. Prava revolucija glede pravic žensk pa se je zgodila z novo ustavo leta 2004, s katero so uradno dobile enake pravice kot moški, od katerih je zanje zelo pomembna volilna pravica. Ženske lahko sedaj kandidirajo na volitvah in volijo. Na afganistanskih predsedniških volitvah je tako prvič v zgodovini Afganistana kandidirala tudi ženska – Dr. Masuda Džalal, ki je enkrat prej

---

⁶⁶ Sedež ima v Kabulu in urade v sedmih afganistanskih mestih: Heratu, Bamiyanu, Mazar-i-Sharifu, Jalalabadu, Gardezu, Kandaharju in Badakhšanu.

že kandidirala na izboru Loya Jirga. V intervjuju, ki ga je z njo opravila novinarka Manca Juvan (Delo 9. 10. 2005: 12) pravi, da je morala izkoristiti priložnost in se postaviti zoper to, da so ženske manj vredne ter s tem pokazati, da so lahko enakovredno zastopane tudi pri vodenju države, ter jih spodbuditi naj s svojim glasom sodelujejo v političnem in družabnem življenju. V Afganistanu se za pravice in vključevanje žensk v vse sfere življenja zavzema Ministrstvo za ženske zadeve (Ministry of Woman Affairs). Ženske so v zadnjem času v veliki meri zaposlovale tudi mednarodne organizacije, na primer za izobraževanje ljudi o volilnem procesu, ki se je odvijalo predvsem v provincah. Zaposlili pa so jih tudi kot prostovoljke za pomoč volilnemu osebju (<http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=48209&SelectRegion=Asia>, 11. 5. 2005).

Glede na dejstvo, da se kršitve človekovih pravic pojavljajo povsod, kjer so ljudje, je sodelovanje med vladnimi institucijami in civilno družbo izredno pomembno, seveda pa brez pomoči mednarodnih strokovnjakov in donatorjev v tem začetnem obdobju ne bo mogoče dosegati pozitivnih rezultatov.

ZAKLJUČEK

V slabih štirih letih po padcu talibanskega režima se je v Afganistanu marsikaj premaknilo na bolje. V teku so številne reforme, sprejeta je bila nova ustava in izvedene prve volitve. Vse se dejansko odvija z namenom transformacije države v demokratično, svobodno in mirno Islamsko republiko, kot sem predvidevala v svoji prvi hipotezi. Država se razvija, vidne so spremembe in prebivalci se zopet navajajo na mirnejše razmere in svobodo. Nezanemarljivo dejstvo je, da se reforme dogajajo počasi oziroma vsaj počasneje kot je bilo predvideno, saj so bile predsedniške volitve kar dvakrat preložene na kasnejši čas, pa tudi parlamentarne volitve bi morale biti izvedene že aprila 2005, a so bile prestavljene na september 2005.

Glede na družbene kazalce, ki jih je moč zaslediti v različnih virih, je država še vedno med najmanj razvitimi, saj je povprečna življenjska doba prebivalcev kar za 6,1 leto krajša od povprečja v najmanj razvitih državah sveta. Soočajo se z visoko smrtnostjo dojenčkov in mater pri porodu, z oviranim dostopom do pitne vode, slabimi razmerami v zdravstvu, saj so med prebivalstvom razširjene številne bolezni, bolnišnic, ambulant in kvalificiranega osebja pa v državi primanjkuje. Zaradi slabih možnosti za izobraževanje je stopnja pismenosti izredno nizka, še posebej pri ženskah.

Zaradi neprestanih spopadov je državo zapustilo veliko beguncev, ki se zdaj počasi vračajo nazaj v domovino, kjer jih čaka negotova prihodnost. Infrastruktura je namreč še vedno v slabem stanju, gospodarstvo se le počasi obnavlja, tako da je večina prebivalstva zelo revnega. Živijo v katastrofalnih življenjskih pogojih, brez vode in elektrike ter vsakdanjega obroka hrane, kar si ljudje v zahodnem svetu težko predstavljamo. Če k temu dodam še varnostne razmere (napadi opozicijskih skupin in kriminal), razširjeno pridelavo in trgovanje s prepovedanimi drogami ter kršenje človekovih pravic, lahko zaključim, da varnostna situacija še zdaleč ni urejena. Zagotavljanje varnosti je torej še vedno eden izmed ključnih problemov v državi, kar je bila tudi moja druga hipoteza, ki jo tudi lahko potrdim. Težava je v tem, da je ravno varnost osnovni pogoj za izvajanje reform in država bi brez prisotnosti mednarodnih varnostnih ter koalicijski sil kmalu zdrsnila nazaj v obdobje spopadov. Trenutno je delovanje mirovniških sil ISAF omejeno le na Kabul z okolico, kjer deluje mednarodna brigada, ter nekatera večja mesta severnega in zahodnega dela

Afganistana v katerih delujejo PRT. Podeželske predele je namreč zaradi geografskih značilnosti Afganistana (goratosti) težko nadzirati. Mednarodne varnostne sile in koalicijske sile bodo imele tu še veliko dela, da bodo varnost vzpostavile tudi v ostali delih Afganistana in preteklo bo še veliko let, preden se bo to zgodilo.

Kljub vsemu se Afganistanu obetajo boljši časi. Potrdim lahko svojo tretjo hipotezo, saj se v Afganistanu angažirajo številne organizacije in izvajajo programe obnove na vseh družbenih področjih, hkrati pa je država deležna tudi humanitarne pomoči. V obnovo se vlagajo milijarde ameriških dolarjev, ki jih prispevajo države mednarodne skupnosti, pospešeno se obnavlja infrastruktura, investira se v gospodarstvo, sprejetje ustave in izvedba predsedniških volitev pa sta se pokazala kot velika dosežka v politični tranziciji. Predsednik Hamid Karzai mednarodno skupnost vztrajno in uspešno opozarja na potrebo Afganistana po njeni pozornosti ter nadaljnjem namenjanju denarja za njegovo obnovo. Države mednarodne skupnosti so se s svojimi namreč donacijami obvezale, da bodo tudi v prihodnosti pomagale Afganistanu, z razširitvijo misije ISAF na celotno območje države pa nameravajo povečati varnost in stabilnost države. Tudi s tem lahko potrdim mojo tretjo hipotezo. Problem, ki se pri tem pojavlja je, da so pozitivnih dosežkov reform deležni predvsem ljudje v večjih mestih, manj pa na podeželju, kjer živi najbolj revno prebivalstvo, ki se zaradi slabih življenjskih pogojev zateka k proizvodnji opija. Slednje pa ima širše varnostne implikacije. Mestni prebivalci se počasi navajajo na drugačne življenjske razmere in vplive iz zahoda, kot so: mobilni telefoni, številne radijske in televizijske postaje, časopisi, zahodna oblačila ... in neprestano patroljiranje vojaških enot. Uspešnost in učinkovitost reform bosta vidni šele čez nekaj let, kajti zanje bo potrebna še ogromna količina sredstev, in do zlatih šestdesetih let, ko je bil Kabul pravo svetovljansko mesto, je pot še dolga.

SEZNAM VIROV

MONOGRAFSKE PUBLIKACIJE, DOKUMENTI IN POROČILA:

1. Areh, Valentin (2002) *Afganistan: Zgodbe vojnega dopisnika*. Educy d.o.o., Ljubljana.
2. Bray, John (2005) *International Companies and Post-Conflict Reconstruction Cross-Sectoral Comparisons*. Washington, The World Bank Social Development Department, <http://rru.worldbank.org/PapersLinks/Conflict-Affected-Countries/> (22. 7. 2005)
3. Coley, John K. (2000) *Unholy wars: Afghanistan, America and International Terrorism*. London, Pluto Press.
4. Garb, Maja (2002) *Demobilizacija in reintegracija vojaškega osebja v razmerah sodobne družbene tranzicije*. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede.
5. Gardner, Philipp (ur.) (1997) *Enciklopedija svetovne geografije*. Ljubljana, Pisanica.
6. Gažević, Nikola (ur.) (1975) *Vojna enciklopedija*. Drugo izdanje, 5. knjiga. Beograd, Izdanje redakcije vojne enciklopedije.
7. Mikuž, Metod (1983) *Svet po vojni 1945 – 57*. Ljubljana, Cankarjeva Založba.
8. Natek, Karel in Marjeta (1999) *Države sveta 2000*. Ljubljana, Založba Mladinska knjiga.
9. *National Human Development Report 2004 – Summary*. United Nations Development Programme Afghanistan - <http://www.undp.org.af/summary%2004%20final%PDF.pdf> (18. 3. 2005).
10. *Rebuilding our Nation* (2004) - http://www.af/resources/itsa/nationalprioritysubprogs/rebuilding_our_nation_brochure.pdf (24. 11. 2004).
11. *Resolucija VS 1386* (2001) – <http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf> (22. 7. 2005).
12. *Securing Afghanistan's Future: Accomplishments and Strategic Path Forward*. A Government/International Agency Report, 17. marec 2004 - <http://www.af/resources/mof/recosting/securing%20AFGHANISTANS%20FUTURE.pdf> (24. 11. 2004).
13. Wardak, Ali (2003) *Building a Post – War Justice System in Afghanistan*. UK, University of Glamorgan – <http://users.tns.net/~mroashan/> (11. 5. 2005).
14. Watkins, Charlotte (2003) *Provincial Reconstruction Teams (PRT's): an analysis of their contribution to security in Afghanistan* – <http://users.tns.net/~mroashan/> (11. 5. 2005)

ČLANKI:

15. Bohte, Gorazd (2001) Najtežji dan Georgea Busha ml. *Delo*, 12.9.: 3.
16. Dakič, Drago (2002) Operacija "Anaconda". *Revija Obramba* 34 (4), 22,59.
17. Juvan, Manca (2004) Zmagovalka, četudi bo predsednik kdo drug. *Delo* 9.10.: 12.
18. Milovac, Blaž (2001) Po kom in kako udariti v odgovoru. *Revija Obramba*, 33 (10), 18-21.
19. O'Hanlon, Michael E. (2002) A Flawed Masterpiece. *Foreign Affairs* 81 (4), 47-63.
20. Pišlar, Marko (2005) Skrbeli za zdravje ljudi in živali na misiji Isafa. *Slovenska vojska XIII* (13), 12.
21. Pudgar, Avgust (2004) Loja džirga sprejela ustavo. *Delo* 6.1.: 4.
22. S. V. (2001) Osama bin Laden sovražnik št. 1. *Delo*, 12.9.: 4.
23. Stahn, Carsten: Security Council Resolutions 1368 (2001) and 1373 (2001): What They Say and What They Do Not Say – http://www.eyil.org/forum_wtc/ny-stahn.pdf (22. 7. 2005).
24. Stojanov, Veso (2001) Svet objavil vojno terorizmu. *Delo* 14.9.:1.
25. Šket Jarm, Valerija (2005a) Avgusta bo v Afganistanu 60 pripadnikov SV. *Slovenska vojska XIII* (12), 11.
26. Šket Jarm, Valerija (2005b) Slovenski gasilci na kabulskem letališču usposablajo domačine. *Slovenska vojska XIII* (13), 15.
27. Vuk, Pavel (2005) Nevarnosti zatiranja opija v južni Aziji. *Slovenska vojska XIII* (7), 27.
28. Vuk, Pavel (2004) Onstran dosega javnih občil in javnosti razvitega sveta Afganistan - priloga. *Slovenska vojska. XII* (12), 1-8.
29. Zaliq, Sediq (2005) Mobile weary Kabulis to have cheap phone booths soon, *Kabul weekly*, 1.6.: 1,3.

MEDMREŽJE:

30. [Http://www.afghan-web.com/sports/buzkashi/html](http://www.afghan-web.com/sports/buzkashi/html) - Afghan National Sport (Buzkashi) (22. 7. 2005).
31. [Http://www.afghan-web.com/politics/overview.htm](http://www.afghan-web.com/politics/overview.htm) - Afghanistan Online (15. 6. 2005).

32. [Http://www.aghan-web.com/politics/overwiev.html](http://www.aghan-web.com/politics/overwiev.html) - Overview of Current Political Situation in Afganistan (15. 6. 2005).
33. [Http://www.afghanland.com/history/civilwar.html](http://www.afghanland.com/history/civilwar.html) - Civil War - (17. 8. 2005)
34. [Http://www.afghanland.com/history/loyajirga.html](http://www.afghanland.com/history/loyajirga.html) - The Loya Jirga (17. 8. 2005).
35. [Http://www.afghanland.com/thenorthernalliance.html](http://www.afghanland.com/thenorthernalliance.html) - The Northern Alliance (17. 8. 2005).
36. [Http://www.afghanland.com/history/constitution.html](http://www.afghanland.com/history/constitution.html) - Official Afghanistan Constitution (17. 8. 2005).
37. [Http://www.afghanland.com/history/timeline/timeline.html](http://www.afghanland.com/history/timeline/timeline.html) - Timeline: Afghanistan in crisis (17. 8. 2005).
38. [Http://www.afghanland.com/history/taliban.html](http://www.afghanland.com/history/taliban.html) - Rise and Fall of the Taliban (17. 8. 2005).
39. [Http://www.afghanland.com/history/transitional.html](http://www.afghanland.com/history/transitional.html) - Transitional Government 2002-2004 (17. 8. 2005).
40. [Http://www.afghanembassy.net/news_karzai.html](http://www.afghanembassy.net/news_karzai.html) - President Karzai Reviews Achievments of the Past Year (14. 1. 2005).
41. [Http://www.af/recosting/berlinconference.html](http://www.af/recosting/berlinconference.html) - Berlin Declaration (24. 11. 2004).
42. [Http://www.afnorth.nato.int/ISAF/about/about_history.htm](http://www.afnorth.nato.int/ISAF/about/about_history.htm) - History of the International Security Assistance Force (5. 10. 2004).
43. [Http://www.asianaffairs.com/jan2002/diplomacy_bonn.htm](http://www.asianaffairs.com/jan2002/diplomacy_bonn.htm) - Bonn Accord A Dawn of New Hopes (11. 5. 2005).
44. [Http://www.auswertigesamt.de/www/en/infoservice/download/pdf/friedenspolitik/afghanistan/agreement.pdf](http://www.auswertigesamt.de/www/en/infoservice/download/pdf/friedenspolitik/afghanistan/agreement.pdf) - Agreement on Provisional Arrangements in Afghanistan Pending the Re-establishment of Permanent Government Institutions (24. 11. 2004).
45. [Http://www.bundeswehr.de/C1256EF4002AED30/CurrentBaseLink/N264HLPF973MMISDE](http://www.bundeswehr.de/C1256EF4002AED30/CurrentBaseLink/N264HLPF973MMISDE) - Was ist CIMIC? (17. 8. 2005).
46. [Http://cia.gov/cia/publications/factbook/geos/af.html](http://cia.gov/cia/publications/factbook/geos/af.html) - The World Factbook 2004 (24. 11. 2004).
47. [Http://www.constitution-afg./review_comm.html](http://www.constitution-afg./review_comm.html) - Review Commission (14. 1. 2005).
48. [Http://www.constitution-afg./drafting_comm.html](http://www.constitution-afg./drafting_comm.html) - The Drafting Commission (14. 1. 2005).

49. [Http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=1631&l=1](http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=1631&l=1) - Afghanistan: Judicial and Transitional Justice (27. 7. 2005).
50. [Http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=3116&l=1](http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=3116&l=1) - From Presidential to Parliamentary Elections (27. 7. 2005).
51. [Http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=2417&l=1](http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=2417&l=1) - Afghanistan: The Constitutional Loya Jirga (27. 7. 2005).
52. [Http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=1820&l=1](http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=1820&l=1) - The Afghan Transitional Administration: Prospects and Perils (27. 7. 2005).
53. [Http://www.eia.doe.gov/emeu/cabs/afghan.html](http://www.eia.doe.gov/emeu/cabs/afghan.html) - Energy Information Administration (24. 11. 2004).
54. [Http://www.elections-afghanistan.org.af/Election%20Results20%20website/english/english.htm](http://www.elections-afghanistan.org.af/Election%20Results20%20website/english/english.htm) - The 2004 presidential election (24. 11. 2004).
55. [Http://www.elections-afghanistan.org.af/main.html](http://www.elections-afghanistan.org.af/main.html) - Who is organizing the presidential elections? (24. 11. 2004).
56. [Http://www.freesearch.co.uk/dictionary/rebuilding](http://www.freesearch.co.uk/dictionary/rebuilding) - Freesearch Dictionary (18. 3. 2005).
57. [Http://www.export.gov/afghanistan/basic/index.html](http://www.export.gov/afghanistan/basic/index.html) - Afghanistan Investment and Reconstruction Task Force (22. 7. 2005).
58. [Http://www.globalsecurity.org/military/ops/oef_orbat_isaf6.htm](http://www.globalsecurity.org/military/ops/oef_orbat_isaf6.htm) - International Security Assistance Force - ISAF 6 (1. 9. 2005).
59. [Http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=48209&SelectRegion=Asia](http://www.irinnews.org/report.asp?ReportID=48209&SelectRegion=Asia) - Afghanistan: Women election educators at work (11. 5. 2005).
60. [Http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/1/hi/world/south_asia/3631920.stm](http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/1/hi/world/south_asia/3631920.stm) - Afghanistan's election challenge (24. 11. 2004).
61. [Http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/2/hi/talking_point3634116.stm](http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/2/hi/talking_point3634116.stm) - Can fair elections be held in Afghanistan? (1. 12. 2004).
62. [Http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/1/hi/world/south_asia/country_profiles/1162668.stm](http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/1/hi/world/south_asia/country_profiles/1162668.stm) - Country Profile: Afghanistan (22. 9. 2004).
63. [Http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/hi/south_asia3238271.stm](http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/hi/south_asia3238271.stm) - Q&A: Democracy in Afghanistan (1. 12. 2004).
64. [Http://bbc.news.co.uk/go/pr/fr/-/1/hi/world/south_asia/3589437.stm](http://bbc.news.co.uk/go/pr/fr/-/1/hi/world/south_asia/3589437.stm) - Donors pledge \$8,2bn Afghan aid (18. 1. 2005).

65. [Http://newsvote.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/1/hi/world/south_asia/1549285.stm](http://newsvote.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/1/hi/world/south_asia/1549285.stm) - Who are the Taleban? (18. 1. 2005).
66. [Http://www.mofa.go.jp/policy/q/_a/faq8.html](http://www.mofa.go.jp/policy/q/_a/faq8.html) - What were the objectives of the International Conference on Reconstruction Assistance to Afghanistan held on 21 to 22 January in Tokyo? (11. 5. 2005).
67. [Http://reliefweb.int/rw/RWB.NSF/db900SID/vBOL-6cahku?OpenDocument](http://reliefweb.int/rw/RWB.NSF/db900SID/vBOL-6cahku?OpenDocument) - Saffron – an alternative to opium cultivation in western Afghanistan (15. 6. 2005).
68. [Http://www.reliefweb.int/rw/RWB.NSF/db900SID/VBOL-6CAHKU?OpenDocument](http://www.reliefweb.int/rw/RWB.NSF/db900SID/VBOL-6CAHKU?OpenDocument) - Afghanistan: How EU is making real difference (15. 6. 2005).
69. [Http://www.slovenskavojska.si/dogodki_arhiv/200508/t20050816.htm](http://www.slovenskavojska.si/dogodki_arhiv/200508/t20050816.htm) Nov kontingent Slovenske vojske pripravljen za prevzem nalog (17. 8. 2005).
70. [Http://www.spiegel.de/politik/ausland/0,1518,322491,00](http://www.spiegel.de/politik/ausland/0,1518,322491,00) - Millionenteurer Dilettantismus (13. 10. 2004).
71. [Http://www.topics.developmentgateway.org/afghanistan](http://www.topics.developmentgateway.org/afghanistan) - Development Gateway (22. 7. 2005)
72. [Http://www.un.org/news/press/docs/2001/sc7158.doc.htm](http://www.un.org/news/press/docs/2001/sc7158.doc.htm) - Press Release SC/7158 – Security Council Unanimously Adopts Wide-Ranging Anti-Terrorism Resolution (26. 7. 2005)
73. [Http://www.unama-afg.org/docs/_nonUN%20Docs/_internation-Conference &Forums/Bonn-Talks/final%20communiqu%C3%A9%2020dec%202002.pdf](http://www.unama-afg.org/docs/_nonUN%20Docs/_internation-Conference&Forums/Bonn-Talks/final%20communiqu%C3%A9%2020dec%202002.pdf) - Rebuilding Afghanistan - Peace and Stability Petersberg 2. december 2002 (1. 12. 2004).
74. [Http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan/baa-sultana-razia.pdf](http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan/baa-sultana-razia.pdf) - Girls Return to School in Mazar-e-Sharif (22. 7. 2005).
75. [Http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan/baa--salang_tunnel.pdf](http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan/baa--salang_tunnel.pdf) - Rebuilding Afghanistan - Opening the Salang Tunnel (22. 7. 2005).
76. [Http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan.prt.html](http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan.prt.html) - Provincial Reconstruction Teams (11. 5. 2005).
77. [Http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan/agriculture.html](http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan/agriculture.html) - USAID Afghanistan Agriculture, July 2005 (22. 7. 2005).
78. [Http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan/media_7-5-05.pdf](http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan/media_7-5-05.pdf) - USAID Afghanistan Health Overview, July 2005 (22. 7. 2005).

79. [Http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan/media_7-5-05.pdf](http://www.usaid.gov/locations/asia_near_east/afghanistan/media_7-5-05.pdf) - USAID Afghanistan Media Overview, July 2005 (22. 7. 2005).
80. [Http://www.vic-info.org/regionstop.nsf/0/dc6c3a8d4b67d3850a56b19000b0222\\$file/Bonn_conference12-04-01_ver2web.doc](http://www.vic-info.org/regionstop.nsf/0/dc6c3a8d4b67d3850a56b19000b0222$file/Bonn_conference12-04-01_ver2web.doc) - Virtual Information Center (1. 12. 2004).
81. [Http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A51763-2001Dec3.html](http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A51763-2001Dec3.html) - Afghan Delegates In Germany Agree on Text of Accord (1. 12. 2004).
82. [Http://www.worldbank.org.af/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/SOUTHASIAEXT/AFGHANISTANEXTN/0,,contentMDK:20143800~menuPK:141137~piPK:217854~theSitePK:305985,00.html](http://www.worldbank.org.af/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/SOUTHASIAEXT/AFGHANISTANEXTN/0,,contentMDK:20143800~menuPK:141137~piPK:217854~theSitePK:305985,00.html) - The World Bank in Afghanistan, Country Update June 2005 (22. 7. 2005)
83. [Http://24ur.com/naslovnica/svet/20020123_2002584.php](http://24ur.com/naslovnica/svet/20020123_2002584.php) - Annan ne želi vmešavanja v Afganistan (8. 10. 2003).
84. [Http://24ur.com/naslovnica/svet/20020125_2002706.php](http://24ur.com/naslovnica/svet/20020125_2002706.php) - Annan prvič v Afganistanu (08. 10. 2003).
85. [Http://24ur.com/naslovnica/svet/20020120_2002451.php](http://24ur.com/naslovnica/svet/20020120_2002451.php) - Donatorska konferenca za Afganistan (08. 10. 2003).
86. [Http://24ur.com/naslovnica/svet/20021202_2017830.php](http://24ur.com/naslovnica/svet/20021202_2017830.php) - Konferenca za mir v Afganistanu (8. 10. 2003).
87. [Http://24ur.com/naslovnica/svet/20020121_2002484.php](http://24ur.com/naslovnica/svet/20020121_2002484.php) - Tri milijarde dolarjev za obnovo Afganistana (08. 10. 2003).

OSTALO:

88. *DZS.ASP32.Slovarji.8in1.Slovenian.WinALLAWSi*. Pregledovalnik podatkovnih zbirk, 1993-2002.
89. *ISAF - Afghan Media Review (12.6.2005)*: Afghanistan TV – Canada Provides 6,5 Dollars in Aid for Afghanistan.
90. *ISAF - Afghan Media Review (18.6.2005)*: Pagah – Afghanistan Plans To Grow Saffron Instead Of Opium.
91. *ISAF - International Media Press Review (15.6.2005)*: Xinhua – 4 tons of heroin seized in Afghanistan.

92. *ISAF - International Media Press Review (15.6.2005)*: Reuters – EU grants 11,5 million euros for Afghan pools.
93. *ISAF - International Media Press Review (16.6.2005)*: Coghlan, Tom (BBC) – Toughing it in the Afghan Army.
94. *ISAF - International Media Press Review (16.6.2005)*: Poucher Harbin, Julie – Police Advisers in Afghanistan Take Aim at Corruption, Poor Public Perception.
95. *ISAF - International Media Press Review (20.6.2005)*: Agence Presse International – Afghan police seize three tons of opium, chemicals in two provinces.
96. *Presentation ISAF (20.6.2005)*. HQ ISAF CJ5.